

VASILE – SORIN CURPĂN

***PROCEDURĂ PENALĂ
PARTICIPANȚII ȘI ACȚIUNILE ÎN
PROCESUL PENAL ROMÂN***

***EDITIA I
BACAU
2007***

Lucrări publicate de către autor:

STIINTE JURIDICE

1. *Răspunderea comitenților pentru faptele prepușilor, Bacău, 1999;*
2. *Complicitatea – formă a participației penale, Iași – Bacău, 2000;*
3. *Momente in dezvoltarea politico-juridica a României, Bacău, 2006;*
4. *Statul – instituție social – politică și juridică fundamentală, Bacău, 2006;*
5. *Drept Civil. Drepturi reale. Obligatii. Contracte speciale. Succesioni. Sinteze, Bacău, Editia I- 2006;*
6. *Drept Civil. Drepturi reale. Obligatii. Contracte speciale. Succesioni. Sinteze, Bacau, Editia a II-a – 2007;*
7. *Drept Constituțional. Stat și Cetățean, Bacău, Ed I - 2007;*
8. *Procedură penală. Participanții și acțiunile în procesul penal român, Bacău, 2007;*
9. *Independenta judecatorilor si garantiile ei juridice, Bacău, 2007;*
10. *Studii Juridice, Bacău, Ed I - 2008;*
11. *Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor, Bacău, Editia I - 2008;*
12. *Drept Civil. Teoria generala a obligațiilor, Bacau, Editia a II-a – 2008;*
13. *Drept Penal – partea generală, Bacău, 2008;*
14. *Fenomene juridice și politico - etatice, Iasi, 2008;*
15. *Tratat de științe juridice, Bacau, 2008;*
16. *Enciclopedie juridica. Tratat, Bacau,Editia I, 2008;*
17. *Studii Juridice, Bacau, Editia a II-a – 2008;*
18. *Drept de Stat. Stat si Cetatean, Bacau, Editia a II-a – 2008;*
19. *Enciclopedie juridica. Tratat, Bacau,Editia a II-a, 2009.*

PARTEA I

**PARTICIPANTII IN PROCESUL
PENAL ROMAN**

CUVÂNT INTRODUCTIV

În cadrul încercărilor noastre pe tărâmul științelor juridice ne-am preocupat până în prezent de analiza unor instituții juridice aparținând mai multor ramuri de drept: Drept constituțional și instituții politice, Drept civil și Drept penal (partea generală).

În mod inevitabil suntem datori și totodată onorați să analizăm, după puterile noastre, o instituție fundamentală a Dreptului procesual penal.

Știința dreptului procesual penal reprezintă o ramură autonomă a științelor juridice care cuprinde totalitatea

cunostințelor, concepțiilor și teoriilor referitoare la dreptul procesual penal ca ramură a sistemului de drept român.

Demersul nostru se cantonează asupra "participanților în procesul penal român". În analiza noastră vom valorifica doctrina de specialitate publicată în România.

Desigur, nu avem pretenția unei reușite depline în realizarea acestui proiect. Vom încerca însă să abordăm chestiunile teoretice relative la participanții în procesul penal român având în vedere și unele opinii cu caracter personal.

Elaborarea și publicarea acestei monografii constituie o excelentă ocazie de a-mi manifesta întreaga mea considerație și deplinul respect față de dl. prof. univ. dr. Grigore Theodoru, celebru autor în materia Dreptului procesual penal.

O lacrimă de veșnică aducere aminte, pentru că viața este trecătoare, efemeră, pentru dl. prof. univ. dr. Octavian Loghin, unul dintre marii penaliști ai țării noastre și pentru dl. prof. univ. dr. Dumitru Radu, procedurist doctrinar de referință (Drept procesual civil).

Aducem întreaga noastră grațitudine și admirație față de profesorii Tudorel Toader, decanul Facultății de Drept din Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași, Narcis Giurgiu și Ioana – Maria Michinici.

Reușita demersului nostru urmează a fi apreciată de cititori. Monografia se adresează, în principal, **studentilor de la Facultatea de Drept**, dar ea poate fi lecturată și de **juriștii practicieni**.

CAPITOLUL I. CHESTIUNI PRELIMINARII

În doctrina juridică penală se apreciază ca raportul de conflict (de contradicție) ia naștere în momentul săvârșirii unei infracțiuni, adică atunci când este înfrântă o dispoziție legală imperativă, care incriminează o faptă întrucât prezintă pericolul social al unei infracțiuni.

Raportul de conflict este rezolvat prin intermediul justiției penale. Aceasta se realizează în cadrul procesului penal prin apariția unor raporturi juridice procesual penale având ca subiecți: organele judiciare penale și părțile din procesul penal (eventual și aparătorii acestora).

Ca atare, prin participanți în procesul penal înțelegem: organele judiciare penale alcătuite din instanțele

judecătorești, Ministerul Public și organele de cercetare penală, părțile care sunt subiecte titulare de drepturi și obligații derivate din exercitarea acțiunii penale și eventual, exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal și apărătorul care în procesul penal se situează întotdeauna pe poziția părții pe care o asistă.

Este posibil ca în procesul penal să intervină și alți subiecți procesuali în locul părților. Aceștia sunt: succesorii, reprezentanții și substituiții procesuali.

Succesorii sunt introduși în procesul penal în timpul desfășurării acestuia, dacă una dintre părți decedează.

Intervenția succesorilor prezintă importanță în soluționarea laturii civile din procesele penale.

Art. 21 din c.p.p. prevede:

"(1) Acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale în caz de deces al uneia din părți, introducându-se în cauză moștenitorii acestuia.

(2) Dacă una dintre părți este o persoană juridică, în caz de reorganizare a acesteia se introduc în cauză succesorii în drepturi, iar în caz de desființare sau dizolvare se introduc în cauză lichidatorii".

Succesorii care intervin în latura civilă a procesului penal devin părți prin succesiune.

Așa fiind, succesorii nu sunt substituiți procesual și nici nu sunt reprezentanți. Ei nu valorifică drepturile părților inițiale - decedate, desființate sau dizolvate - deoarece acestea nu mai au calitatea de subiecte de drept. Succesorii își exercită drepturile proprii deoarece ei au înlocuit părțile

inițiale decedate, desființate sau după caz, dizolvate. Ei vor lua procedura de la momentul introducerii în cauza penală.

Reprezentanții asigură continuarea activității procesuale atunci când părțile din procesul penal nu pot fi prezente.

Reprezentanții înlocuiesc părțile, fiind împuternicite să participe la activitatea procesuală desfășurată în numele și în interesul părții reprezentate. Ei sunt subiecți procesuali dar nu devin părți în procesul penal.

Reprezentarea poate fi legală sau convențională.

Reprezentarea legală – cum arată și denumirea este prevăzută în mod expres de lege. Reprezentantul legal este împuternicit prin efectul legii să reprezinte partea din procesul penal.

Art. 222 alin (6) din c.p.p prevede:

"Pentru persoana lipsită de capacitatea de exercițiu , plângerea se face de reprezentantul său legal. Persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face plângere cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă".

De asemenea, tot un caz de reprezentare legală este instituit prin dispozițiile art. 134 alin (3) c.p.p. : " Când inculpatul este arestat, instanța care urmează a efectua comisia rogatorie dispune desemnarea unui apărător din oficiu, care îl va reprezenta."

Reprezentarea convențională presupune desfășurarea unei activități în cadrul procesului penal de către o persoană fizică în temeiul unui mandat concretizat printr-o procedură specială.

Raporturile dintre partea reprezentată și reprezentant sunt de natură contractuală.

De principiu, părțile din procesul penal pot fi reprezentate.

Cu privire la inculpat acesta poate fi reprezentat cu excepția cazurilor în care prezența sa este obligatorie.

Partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot fi reprezentate, în faza de judecată.

Reprezentarea judiciară cu caracter convențional poate fi realizată de un avocat sau de o persoană fizică ce nu posedă această calitate.

Reprezentantul care nu este avocat nu poate pleda în cauza penală. Acest drept este recunoscut exclusiv reprezentanților care dețin calitatea de avocați.

Substituiții procesuali îndeplinesc activități cu caracter procesual în nume propriu dar pentru realizarea unui drept aparținând altui subiect.

Potrivit dispozițiilor art. 362 c.p.p. soțul inculpatului poate declara apel în favoarea acestuia. Art. 222 alin. (5) c.p.p. prevede că plângerea se poate face și de către unul dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți. Art. 160 (6) alin 1 c.p.p. prevede că cererea de liberare provizorie poate fi făcută de către învinuit sau inculpat, de soț sau de rudele apropiate ale acestuia.

În doctrina s-a specificat că substituiții procesuali beneficiază de o legitimatio ad processum dar nu au o legitimatio ad causam.

CAPITOLUL II. ORGANELE JUDICIARE PENALE

§1. INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

Art. 1 alin (1) din Legea nr. 304 din 2004 privind organizarea judiciară¹ prevede că: "puterea judecătorească se exercită de Înalta Curte de Casație și Justiție și de celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege."

Art. 2 alin (2) din același act normativ nominalizează instanțele judecătorești din România : Înalta Curte de Casație și Justiție, curțile de apel, tribunalele, tribunalele specializate și judecătoriile.

---

¹ Adoptată la data de 28 iunie 2004, republicată.

Înalta Curte de Casație și Justiție dispune de personalitate juridică și funcționează în municipiul București.

Instanța supremă este organizată în patru secții : secția civilă și de proprietate intelectuală, secția penală, secția comercială și secția de contencios administrativ și fiscal. De asemenea, funcționează completul de 9 judecători și secțiile unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție .

Fiecare secție din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel.

Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă:

- în primă instanță procesele și cererile date prin lege în competență de primă instanță a Înaltei Curți de Casație și Justiție,
- recursurile, în condițiile prevăzute de lege,

Completul de 9 judecători soluționează recursurile și cererile în cauzele judecate în primă instanță de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În secțiile unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție se judecă:

- recursurile în interesul legii,
- sesizările privind schimbarea jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție,
- dispune sesizarea Curții Constituționale a României în vederea efectuării controlului constituțional legilor, anterior promulgării.

Conducerea Înaltei Curți de Casație și Justiție se realizează de: președintele, vicepreședintele și de colegiul de conducere a acestei instanțe judecătorești.

Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție reprezintă această instanță judecătorească , aflată în vârful piramidei instanțelor de drept comun în relațiile interne și în relațiile internaționale.

Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție este alcătuit din președinte, vicepreședinte și din 9 judecători aleși de adunarea generală a judecătorilor pentru o perioadă de 3 ani.

Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție este prezidat de președinte sau dacă acesta lipsește de vicepreședinte.

Completele de judecată ale Înaltei Curți de Casație și Justiție se compun din 3 judecători din cadrul aceleiași secții.

Completul de 9 judecători este prezidat de președintele sau vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție. În lipsa acestora completul poate fi prezidat de un președinte de secție sau de un judecător desemnat de președintele sau de vicepreședintele Înaltei Curți.

Secțiile unite sunt prezidate de președinte, vicepreședinte sau de un președinte de secție a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Președintele, când participă la judecarea cauzelor, poate prezida orice complet de judecată din cadrul secțiilor instanței supreme.

Președinții secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție pot prezida orice complet de judecată din cadrul secției pe care o conduc.

Judecata în Secțiile Unite se desfășoară dacă iau parte minimum 2/3 din numărul judecătorilor instanței supreme.

Curțile de apel, tribunalele, tribunalele specializate și judecătoriile întregesc sistemul instanțelor judecătorești din țara noastră, alături de Înalta Curte de Casație și Justiție.

În circumscripția unei curți de apel funcționează mai multe tribunale și tribunale specializate. Curțile de apel beneficiază de personalitate juridică și au în componența lor mai multe secții. De asemenea, în cadrul lor funcționează unul sau mai multe complete specializate.

Tribunalele au personalitate juridică, fiind organizate în fiecare județ și în municipiul București.

În circumscripția tribunalului sunt incluse toate judecătoriile din județul respectiv sau din municipiul București, după caz.

Și în cadrul tribunalelor funcționează secții și complete specializate pe materii.

În domeniile civil, penal, comercial, cauze cu minori și de familie, contencios administrativ și fiscal, conflicte de muncă și asigurări sociale se pot înființa tribunale specializate.

Tribunalele specializate nu dispun de personalitate juridică și funcționează la nivelul județelor și al municipiului București.

Judecătoriile sunt instanțe judecătorești fără personalitate juridică organizate în județe și în sectoarele municipiului București.

În raport de volumul de activitate în cadrul judecătoriilor se pot înființa secții sau complete specializate. Legea privind organizarea judiciară prevede obligativitatea organizării de secții sau de complete specializate pentru minori și familie.

La curțile de apel, tribunale și judecătorii se pot înființa secții secundare cu activitate permanentă în alte localități, avându-se în vedere volumul de activitate și complexitatea acesteia.

1. CONDUCEREA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Instanțele judecătorești sunt conduse de un președinte care exercită atribuții manageriale.

Președinții curților de apel și ai tribunalelor efectuează coordonarea și controlul administrării instanței la care funcționează precum și ale instanțelor din circumscripție.

La curțile de apel, la tribunale și la tribunalele specializate președintele este ajutat de 1-2 vicepreședinți. La judecătoria, președintele poate fi ajutat de un vicepreședinte.

Președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești iau măsuri pentru organizarea instanțelor pe care le conduc și eventual, a instanțelor din circumscriptiile acestora.

Ei asigură și verifică respectarea obligațiilor statutare și a regulamentelor de către judecători și de către personalul auxiliar de specialitate.

Președinții instanțelor judecătorești desemnează judecătorii care urmează să îndeplinească și alte atribuții decât cele privitoare la activitatea de judecată.

La instanțele judecătorești unde sunt înființate secții, acestea sunt conduse de către un președinte de secție.

Colegiile de conducere statuează asupra chestiunilor cu caracter general referitoare la conducerea instanțelor de judecată. Ele sunt formate dintr-un număr impar de membri.

Astfel, la curțile de apel și la tribunale, colegiul de conducere este alcătuit din președintele instanței și un număr de 6 judecători, aleși pentru o perioadă de 3 ani, de adunarea generală a judecătorilor.

2. INSTANȚELE MILITARE

Conform dispozițiilor Legii 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, în alcătuirea instanțelor militare intră: Curtea Militară de Apel București, Tribunalul Militar Teritorial București și tribunalele militare.

La judecarea cauzelor penale, când inculpatul este militar activ, președintele completului de judecată și procurorul care participă la judecarea cauzei trebuie să facă parte cel puțin din aceeași categorie de grade.

Tribunalele militare funcționează în municipiile București, Iași, Cluj-Napoca și Timișoara.

Tribunalul militar este condus de un președinte ajutat de un vicepreședinte.

Colegiul de conducere al tribunalului militar este format din președintele instanței judecătorești și din doi judecători.

Tribunalul Militar Teritorial București este condus de un președinte ajutat de un vice președinte, iar colegiul de conducere al acestei instanțe judecătorești este alcătuit din președintele instanței și doi judecători.

Curtea Militară de Apel București este condusă de un președinte ajutat de un vicepreședinte. Colegiul de conducere al acestei instanțe judecătorești este format din președinte și doi judecători.

3. COMPUNEREA COMPLETELOR DE JUDECATĂ

În literatura juridică procesual-penală noțiunile "instanță judecătorească" și "instanță de judecată" au semnificații diferite, distincte.

Astfel, "instanța judecătorească" constituie o instituție din cadrul sistemului organelor judecătorești din România.

Instanță judecătorească este Înalta Curte de Casație și Justiție, o curte de apel, un tribunal, un tribunal specializat sau o judecătorie.

"Instanța de judecată" indică completul de judecată investit cu soluționarea unei cauze penale determinate.

În cadrul unei instanțe judecătorești funcționează mai multe instanțe de judecată, adică mai multe complete de judecată.

Codul de procedură penală utilizează termenul de instanță atât cu sensul de instanță judecătorească cât și cu sensul de instanță (complet) de judecată.

Art. 292 alin (1) prevede că: "Instanța judecă în complet de judecată, a cărui compunere este cea prevăzută de lege".

Art. 300 alin (1) c.p.p. dispune: "Instanța este datoră să verifice din oficiu, la prima înfățișare, regularitatea actului de sesizare".

În ambele cazuri, prin notiunea de "instanță" se înțelege completul de judecată investit cu soluționarea cauzei penale.

Există însă prevederi în Codul de procedură penală în care termenul de "instanță" este utilizat în sensul de instituție componentă a sistemului organelor autorității judecătorești.

Art. 367 c.p.p. prevede în alin (1) : "Cererea de apel se depune la instanța a cărei hotărâre se atacă". Evident este vorba despre depunerea cererii la judecătorie sau la tribunal.

Compunerea completelor de judecată (a instanței de judecată) nu trebuie confundată cu constituirea "instanței de judecată".

Constituirea instanței presupune prezența completului de judecată și participarea procurorului de ședință și a grefierului de ședință. Ea privește alcătuirea instanței în toată complexitatea sa.

Colegiile de conducere ale instanțelor judecătorești stabilesc compunerea completelor de judecată.

Compunerea completelor de judecată constă în nominalizarea judecătorilor care urmează să soluționeze cauzele, la termenele stabilite.

Cauzele date, potrivit legii, în competența de primă instanță a judecătorei, a tribunalului sau a curții de apel se judecă în complet monocratic, cu excepția cauzelor privind conflictele de muncă și de asigurări sociale.

Apelurile se judecă în complet colegial format din 2 judecători, iar recursurile se soluționează tot în complet colegial format din 3 judecători.

În ipoteza completului colegial format din 2 judecători, dacă membrii completului nu cad de acord asupra hotărârii ce urmează a se pronunța, procesul se judecă din nou în complet de divergență.

Completul de divergență se constituie prin includerea în completul de judecată, a președintelui sau vicepreședintelui instanței, a președintelui de secție ori a judecătorului din planificarea de permanență.

Ce se întâmplă dacă nu sunt respectate prevederile legale referitoare la alcătuirea completelor de judecată ?

Dispozițiile art. 197 alin.(2) c.p.p. dispun: "dispozițiile relative la la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia ... sunt prevăzute sub sancțiunea nulității..." . Este vorba despre sancțiunea nulității absolute care nu poate fi înlăturată în nici un mod și care poate fi invocată în orice stare a procesului și se ia în considerare chiar din oficiu.

S-a acreditat teza conform căreia formarea completului dintr-un număr mai mic sau mai mare (diferit) de judecători, atrage sancțiunea nulității absolute doar dacă completul nelegal format a soluționat cereri, a admis sau a respins probe, a audiat părți sau martori.

Jurisprudența a statuat că deși completul de judecată a fost greșit compus, dacă nu au fost încuviințate probe și dacă nu s-au luat măsuri procesuale , nu intervine sancțiunea nulității absolute, nefiind incidente dispozițiile art. 197 alin (2) c.p.p.¹

Avem îndoieli în legătură cu acest punct de vedere atât timp cât nulitatea absolută nu poate fi în nici un mod înlăturată. Orice interpretare permisivă s-ar îndepărta de la spiritul și voința legiuitorului, deoarece ar adăuga la lege, fapt cu desăvârșire inadmisibil.

---

¹ T.S., secția penală, decizia nr. 3011/1982 în R.R.D. nr. 11/1983, pag. 73-74, T.S. , secția penală, decizia nr. 148/1974 în R.R.D nr. 10/1974, pag. 72, T.S., secția penală, decizia nr. 1151/1981 în R.R.D.nr. 1/1982, pag. 61

§2. MINISTERUL PUBLIC

În cadrul activității judiciare Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Această autoritate publică își exercită atribuțiile în temeiul legii, fiind condusă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

1. PRINCIPIILE ÎN TEMEIUL CĂRORA MINISTERUL PUBLIC ÎȘI DESFĂȘOARĂ ACTIVITATEA

Art. 62 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, prevede în alin. (2) că " procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, sub autoritatea Ministerului Justiției, în condițiile legii."

Principiul legalității implică desfășurarea întregii activități a procedurilor în temeiul dispozițiilor legale.

Acest principiu nu trebuie confundat cu activitatea de supraveghere generală a legalității desfășurată în perioada regimului socialist totalitar de fostele organe ale procuraturii.

Cum întregul proces penal se fundamentează pe lege este evident că activitatea cu caracter judiciar desfășurată de membrii Ministerului Public cu observarea și aplicarea strictă a dispozițiilor legale .

O precizare se mai impune : Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății exclusiv în activitatea judiciară.

Principiul imparțialității se afla în strânsă corelație cu principiul legalității, derivând practic din acesta.

Reprezentanții Ministerului Public sunt obligați să intervină de fiecare dată când un subiect de drept a încălcat prescripțiile legii penale.

Procurorii exercită acțiunea penală care prin natura ei este o acțiune publică. Aceștia utilizează funcția de acuzare dar atitudinea lor trebuie să fie obiectivă, echidistantă.

Procurorii trebuie să desfășoare activitatea în plan judiciar numai în temeiul dispozițiilor legale.

Principiul controlului ierarhic realizează esențiala diferență de statut între magistrații judecătorești și magistrații procurori.

De asemenea, acest principiu apropie instituția Ministerului Public de modul de organizare și funcționare a autorității executive.

Controlul ierarhic implică aptitudinea organelor superioare de a da dispoziții obligatorii în raport cu organele ierarhic subordonate.

Procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului aceluși parchet. Conducătorul unui parchet se subordonează conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorii generali ai parchetelor de pe lângă curțile de apel pot exercita controale asupra procurorilor din subordine, fie în mod direct, fie prin intermediul unor procurori anume desemnați.

Ministerul justiției are aptitudinea de a exercita controlul asupra procurorilor prin intermediul unor procurori desemnați de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de către ministerul justiției.

Controlul constă în verificarea eficienței manageriale, a modului în care procurorii își îndeplinesc atribuțiile de serviciu și în care se desfășoară raporturile de serviciu cu justițiabilii și cu celelalte persoane implicate în lucrările de competența parchetelor.

Controlul nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale și soluțiile adoptate.

Aceste dispoziții trebuie interpretate în lumina dispozițiilor art. 3 alin (1) din Legea nr. 303/2004, republicată, în care se prevede : "procurorii numiți de Președintele României se bucură de stabilitate și sunt independenți, în condițiile legii."

2. ORGANIZAREA MINISTERULUI PUBLIC

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție coordonează activitatea parchetelor din subordine. Această unitate dispune de personalitate juridică , fiind condusă de un procuror general ajutat de un prim-adjunct și de un adjunct.

În activitatea sa procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este ajutat de 3 consilieri.

Procurorul general de al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție reprezintă Ministerul Public în raport cu toate celelalte autorități publice, cu persoanele fizice și persoanele juridice precum și în relațiile internaționale.

Procurorul general de al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție participă la ședințele Înaltei Curți de Casație și Justiție în Secțiile Unite. El poate participa la orice complet al instanței supreme dacă consideră necesar.

Prim –adjunctul sau adjunctul ori un alt procuror poate fi delegat să participe în locul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, la ședințele instanței supreme, în secțiile unite.

În atribuțiunile procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte intră și desemnarea procurorilor care participă la ședințele Curții Constituționale.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție are în structură secții, conduse de procurori șefi, ajutați de adjuncți. În cadrul secțiilor funcționează servicii și birouri conduse de procurori șefi.

În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție funcționează Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism precum și Direcția Națională Anticorupție.

Legea pentru organizarea judiciară menționează detaliat condițiile și modalitatea de numire a procurorilor în cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de

Criminalitate organizată și Terorism (art. 75 alin (2) – (13) din Legea 304/2004, republicată).

Sunt prevăzute de asemenea, modul de funcționare, structura și organizarea Direcției Naționale Anticorupție.

Asupra celor două direcții din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție vom insista într-un paragraf distinct.

PARCHETELE DE PE LÂNGĂ CURȚILE DE APEL, TRIBUNALE, TRIBUNALE PENTRU MINORI ȘI FAMILIE ȘI JUDECĂTORII

Parchetele de pe lângă curțile de apel și parchetele de pe lângă tribunale au personalitate juridică.

Parchetele de pe lângă tribunalele pentru minori și familie și parchetele de pe lângă judecătorii nu dispun de personalitate juridică.

Parchetele de pe lângă curțile de apel și parchetele de pe lângă tribunale au în structură secții. În cadrul secțiilor pot funcționa servicii și birouri.

Parchetele de pe lângă curțile de apel au în structură și câte o secție pentru minori și familie.

În raport cu numărul, natura și complexitatea cauzelor la unele parchete de pe lângă judecătorii pot funcționa secții maritime și fluviale.

CONDUCEREA PARCHETELOR DE PE LÂNGĂ CURȚILE DE APEL, TRIBUNALE,

TRIBUNALE PENTRU MINORI ȘI FAMILIE ȘI JUDECĂTORII

Parchetele de pe lângă curțile de apel sunt conduse de către procurori generali.

Parchetele de pe lângă tribunale, tribunale pentru minori și familie și cele de pe lângă judecătorii sunt conduse de prim-procurori.

Procurorii generali ai parchetelor de pe lângă curțile de apel și prim-procurorii parchetelor de pe lângă tribunale coordonează și controlează administrarea parchetului unde funcționează și administrarea parchetelor subordonate din cadrul circumscripției.

Prim-procurorii parchetelor de pe lângă tribunalele pentru minori și familie precum și prim-procurorii parchetelor de pe lângă judecătorii exercită atribuții de administrare a parchetului.

La parchetele de pe lângă curțile de apel pot funcționa 1-2 procurori generali adjuncți ; la parchetele de pe lângă tribunale pot funcționa 1-2 prim-procurori adjuncți.

La parchetele de pe lângă tribunalele pentru minori și familie și la parchetele de pe lângă judecătorii poate funcționa un prim-procuror adjunct.

Secțiile și serviciile sau birourile parchetelor de pe lângă instanțe sunt conduse de către procurori șefi.

În cadrul fiecărui parchet funcționează colegii de conducere. Componența colegiilor de conducere este identică cu cea de la instanțele judecătorești.

PARCHETELE MILITARE

Funcționează pe lângă fiecare instanță militară.

Conducerea parchetelor militare este asigurată de către prim-procurori militari ajutați de către un prim-procuror militar adjunct. Teza se referă la Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București și la parchetele militare de pe lângă tribunalele militare.

Parchetul militar de pe lângă Curtea Militară de Apel București este condus de un procuror general militar ajutat de un procuror general militar adjunct.

Parchetele militare dispun de organe de cercetare penală puse în serviciul lor.

Procurorii militari conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a organelor de cercetare penală speciale.

Dacă inculpatul este militar activ, procurorul militar care efectuează urmărirea penală trebuie să facă parte cel puțin din aceeași categorie de grade.

În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție funcționează secții sau servicii de combatere a infracțiunilor săvârșite de militari.

3. ATRIBUȚIILE MINISTERULUI PUBLIC

Procurorii din cadrul Ministerului Public exercită următoarele atribuții:

- * efectuează urmărirea penală în cazurile și în condițiile prevăzute de lege și participă, potrivit legii, la soluționarea conflictelor prin mijloace alternative,
- * conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare și a altor organe de cercetare penală,
- * sesizează instanțele judecătorești pentru judecarea cauzelor penale, potrivit legii,
- * exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege,
- * participă, în condițiile legii, la ședințele de judecată,
- * exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege,
- * apără drepturile și interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție, ale dispăruților și ale altor persoane, în condițiile legii,
- * acționează pentru prevenirea și combaterea criminalității, sub coordonarea ministrului justiției, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului,
- * studiază cauzele care generează sau favorizează criminalitatea, elaborează și prezintă ministrului justiției propuneri în

- vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației în domeniu,
- * verifică respectarea legii la locurile de deținere preventivă,
  - * exercită orice alte atribuții prevăzute de lege.

Analiza detaliată a fiecărei dintre atribuțiile Ministerului Public excede cercetărilor noastre. Trebuie însă să remarcăm faptul că prin natura atribuțiilor sale Ministerul Public desfășoară o activitate cu caracter complex.

Dată fiind încadrarea Ministerului Public în cadrul "puterii" judecătorești de către Constituția României, în mod firesc această autoritate publică se manifestă preponderent în activitatea judiciară, cum de altfel este și firesc.

În doctrina juridică au fost afirmate mai multe puncte de vedere privitoare la natura juridică a Ministerului Public.

Unii doctrinari apreciază că procurorii sunt incluși în puterea executivă¹.

Alți autori apreciază că Ministerul Public constituie o parte a autorității judecătorești, așa cum de altfel prevede și legea fundamentală a țării².

Considerăm că instituția Ministerului Public prezintă o natură juridică duală : atât executivă cât și judecătorească.

---

¹ M. Constantinescu, I. Deleanu, A. Iorgovan și alții, Constituția României – comentată și adnotată, R.A. Monitorul Oficial-București, 1992, pag. 289

² Procedură penală (partea generală), vol. I, de Gheorghiu Mateuț, Ed. Chemarea Iași, 1993, pag. 55

Detalierea acestei teze este o chestiune de ordin constituțional.

Totuși, noțiunea de Minister Public provine din expresia "manus publica" care indică forța executivă a statului.

Pe lângă aspectul terminologic, care este un aspect formal, Ministerul Public fiind constituit din procurori se află sub autoritatea organului de vârf al executivului, prin intermediul ministerului justiției.

Relativa dependență a Ministerului Public în raport cu ministerul justiției constituie un argument serios în favoarea tezei naturii duale a acestei autorități publice.

Ministerul Public nu face parte efectiv din autoritatea executivă , iar procurorii nu sunt simpli funcționari publici, ei beneficiind de calitatea de magistrați.

§3. MAGISTRAȚII

Art. 1 din Legea 303/2004, republicată, privind statutul judecătorilor și procurorilor, prevede: "Magistratura este activitatea judiciară desfășurată de judecători în scopul îndeplinirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor".

Magistrații sunt judecătorii și procurorii din cadrul tuturor instanțelor și a parchetelor din România.

Judecătorii, respectiv procurorii, deși în mod indubitabil sunt magistrați, beneficiază de statute distincte.

Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili în condițiile prevăzute de Legea 303/2004, republicată.

Judecătorii inamovibili pot fi mutați prin transfer, delegare, detașare sau promovare, numai cu acordul lor și pot fi suspendați sau eliberați din funcție în condițiile prevăzute de lege.

Judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali.

Procurorii numiți de șeful statului se bucură de stabilitate și sunt independenți, în condițiile legii.

Procurorii care se bucură de stabilitate, deci sunt definitiv, pot fi mutați prin transfer, detașare sau promovare, numai cu acordul lor. Procurorii pot fi delegați, suspendați sau eliberați din funcție în condițiile prevăzute de lege.

Funcțiile de judecător și procuror (de magistrați) sunt incompatibile cu orice alte funcții publice sau private, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior, precum și a acelor de instruire din cadrul Institutului Național al Magistraturii și al Școlii Naționale de Grefieri.

Este instituită obligația magistraților de a declara pe propria răspundere dacă soțul, rudele sau afinii până la gradul al IV-lea inclusiv, exercită o funcție sau desfășoară o

activitate juridică ori activități de investigare sau cercetare penală.

Magistrații sunt obligați, de asemenea, să facă o declarație autentică, pe propria răspundere, referitoare la apartenența sau neapartenența ca agent sau colaborator al organelor de securitate ca poliție politică.

Este instituită interdicția magistraților de a fi lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații.

În acest sens magistrații vor da o declarație autentică, pe proprie răspundere, sub sancțiune penală, în fiecare an.

Alte interdicții privitoare la magistrați – judecători și procurori – se referă la:

- * desfășurarea de activități comerciale, direct sau prin persoane interpușe,
- * desfășurarea de activități cu caracter de arbitraj în litigiile civile, comerciale sau de altă natură,
- * dobândirea calității de asociat sau de membru în organele de conducere, administrare sau control la societăți civile, societăți comerciale, bănci, societăți de asigurare, etc.,
- * obținerea calității de membru al unui grup de interes economic.

Magistraților le este interzis să facă parte din partide sau formațiuni politice sau să desfășoare ori să participe la activități cu caracter politic. Ei nu trebuie să își exprime, în orice mod, convingerile politice.

Magistrații judecători și magistrații procurori nu trebuie să își exprime public opinia cuprinsă în procesele

află în desfășurare sau cu privire la cauzele cu care a fost sesizat parchetul.

Ei nu pot da consultații în chestiuni litigioase, chiar dacă procesele respective se află pe rolul altor instanțe sau parchete decât acelea unde își desfășoară activitatea.

Există și alte cauze de incompatibilitate, legate strict de activitatea judiciară, referitoare în principal la magistrați. Acestea sunt prevăzute în codul de procedură penală:

- * judecătorii care sunt soți, rude sau afini între ei, până la gradul al IV-lea inclusiv, nu pot face parte din același complet de judecată,
- * judecătorul care a luat parte la soluționarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale de atac sau la judecarea cauzei după desființarea hotărârii cu trimitere în apel sau după casare cu trimitere în recurs,
- * judecătorul care și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluția care ar putea fi dată într-o cauză nu mai poate participa la judecarea respectivei cauze penale,
- * judecătorul este incompatibil dacă: a pus în mișcare acțiunea penală sau a dispus trimiterea în judecată ori a pus concluzii în calitate de procuror la instanța de judecată, a soluționat propunerea de arestare preventivă sau de prelungire a arestării preventive în cursul urmăririi penale, a fost reprezentant sau aparător al vreunui din părți, a fost expert sau

martor, dacă există împrejurări din care rezultă că este interesat sub orice formă, el, soțul sau vreo rudă apropiată; dacă soțul, ruda sau afinul său până la gradul IV inclusiv a efectuat acte de urmarire penală, a supravegheat urmărirea penală, a soluționat propunerea de arestare preventivă ori de prelungire a arestării preventive, în cursul urmăririi penale; dacă este soț, rudă sau afin, până la gradul IV inclusiv cu una dintre părți sau cu avocatul ori mandatarul acesteia; dacă există dușmănie între el, soțul sau una dintre rudele sale până la gradul IV inclusiv și una dintre părți, soțul sau rudele acesteia până la gradul al III-lea inclusiv; dacă a primit liberalități de la una dintre părți, avocatul sau mandatarul acesteia.

- * Judecătorul este incompatibil de a participa la judecarea unei cauze în căile de atac, atunci când soțul, ruda ori afinul sau până la gradul IV inclusiv a participat ca judecător sau procuror, la judecarea aceleiași cauze.

Cazurile de incompatibilitate menționate anterior se aplică, în marea lor majoritate și procurorilor, persoanelor fizice care efectuează cercetare penală și grefierului de ședință.

Procurorul care a participat, în calitate de judecător la soluționarea cauzei în primă instanță nu poate pune concluzii la judecarea aceleiași cauze penale în căile de atac.

Judecătorul sau procurorul (magistratul) incompatibil trebuie să declare președintelui instanței sau procurorului ierarhic superior că se abține de a participa la desfășurarea procesului penal. În mod obligatoriu magistratul va indica cazul de incompatibilitate pe care se întemeiază cererea de abținere.

Dacă magistratul care se află într-un caz de incompatibilitate nu a făcut declarație de abținere oricare dintre părțile din procesul penal îl poate recuza de îndată ce a luat la cunoștință de existența respectivului caz de incompatibilitate.

Analiza detaliată a cazurilor de incompatibilitate precum și procedura abținerii și cea a recuzării magistraților nu intră în preocupările noastre, la redactarea acestei monografii ¹.

Incompatibilitățile și interdicțiile privind pe magistrați au rolul de a creiona statutul judecătorilor și al procurorilor.

Instituirea incompatibilităților și al interdicțiilor are menirea de a "acorda" magistraților probitatea morală necesară în vederea soluționării cauzelor penale.

Incompatibilitățile determină o manifestare obiectivă și imparțială a magistraților în desfășurarea activităților judiciare.

Tot referitor la magistrați, la statutul acestora, trebuie subliniată importanța condițiilor de selecționare, a modului

---

¹ Ea poate fi studiată din orice tratat sau curs universitar de Drept procesual penal publicat de renumiți doctrinari din țara noastră

de investire în funcție și asigurarea independenței și a imparțialității prin statutul disciplinar al acestora¹.

Cu privire la raporturile dintre cele două categorii de magistrați am făcut anumite precizări într-o lucrare recent publicată. În consecință nu vom reveni asupra acestor chestiuni.²

O chestiune de terminologie trebuie, credem noi, explicată. Dacă Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată, a reintrodus și a utilizat noțiunea de magistrat, Legile nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, evită oarecum utilizarea acestei notiuni.

Reiterăm unele argumente expuse în lucrări anterioare pentru suținerea punctului de vedere materializat în existența pe mai departe a "corpului magistraților".

În primul rând sunt prevederile constituționale care utilizează în mod expres termenul de "magistrat".

În al doilea rând Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, în dezvoltarea unor prevederi constituționale, utilizează această noțiune (art. 14 alin (2) din lege).

În al treilea rând Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată, definește magistratura în art. 1: "Magistratura reprezintă o activitate

---

¹ Aceste aspecte sunt pe larg dezbătute în lucrarea "Independența judecătorilor și garanțiile ei juridice". Bineînțeles, chestiunile sunt tratate, în special, cu referire la judecători.

² A se vedea volumul "stat și cetățean", monografia "Puterea de stat în România, autoritățile publice", (partea I), Bacău, 2007

judiciară desfășurată de judecători în scopul înlăptuirii justiției și de procurori în scopul aparării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor".

Credem că voința legiuitorului cu ocazia amendării Legilor 303/2004 și 304/2004 a fost aceea de a evidenția particularitățile și diferențele dintre statutul judecătorilor și respectiv statutul procurorilor.

Acest impuls a pornit chiar de la textele constituționale care tratează și reglementează distinct statutul procurorilor în raport cu statutul judecătorilor.

Nici pe departe legiuitorul nu a urmărit – cum au apreciat unii doctrinari- suprimarea calității de magistrat, recunoscută atât judecătorilor cât și procurorilor. De altfel, nu ar fi fost posibil, notiunea fiind utilizată în legea fundamentală a țării noastre.

§4. ORGANELE DE CERCETARE PENALĂ

Art. 201 c.p.p. menționează în alin 2 : "Organele de cercetare penală sunt:

- a) organele de cercetare ale poliției judiciare;
- b) organele de cercetare speciale."

Ca organe de cercetare ale poliției judiciare funcționează lucrători specializați din Ministerul Internelor și Reformei Administrative, desemnați nominal de ministrul internelor și reformei administrative, cu avizul conform al

procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Organele de cercetare ale poliției judiciare își desfășoară activitatea sub autoritatea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Retragerea avizului conform al procurorului general de pe lângă Înalta Curte conduce la încetarea calității de lucrător în cadrul poliției judiciare.

Cercetarea penală se efectuează de organele de cercetare ale poliției judiciare, pentru orice infracțiune care nu este dată în mod obligatoriu în competența altor organe de cercetare penală.

Poliția judiciară este constituită din ofițeri și agenți de poliție, specializați în efectuarea activităților de constatare a infracțiunilor, de strângere a datelor în vederea începerii urmăririi penale și de cercetare penală.

Organele de cercetare ale poliției judiciare sunt organizate și funcționează în structura aparatului central al Ministerului Internelor și Reformei Administrative, în structura Inspectoratului General al Poliției Române, Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și a unităților teritoriale ale acestora¹.

Lucrătorii de poliție judiciară din structurile teritoriale își îndeplinesc atribuțiile, în mod nemijlocit, sub autoritatea și controlul prim-procurorilor parchetelor de pe lângă judecătorii și tribunale, corespunzător arondării acestora.

---

¹ A se vedea Legea nr. 364/2004 privind organizarea și funcționarea poliției judiciare (Monitorul Oficial, partea I, nr. 869/23.09.2004)

Procurorii generali ai parchetelor de pe lângă curțile de apel își exercită autoritatea și controlul nemijocit asupra lucrătorilor de poliție judiciară din circumscripția curții de apel.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție își exercită autoritatea și controlul direct sau prin procurori desemnați asupra organelor de poliție judiciară din întregul teritoriu.

Art. 208 alin (1) c.p.p. menționează organele de cercetare speciale. Acestea sunt următoarele:

1. ofițerii anume desemnați de către comandanții unităților militare, pentru militarii în subordine . Cercetarea poate fi efectuată și personal de către comandanți;
2. ofițerii anume desemnați de către șefii comendurilor de garnizoană, pentru infracțiunile săvârșite de militari în afara unităților militare. Cercetarea poate fi efectuată și personal de șefii comendurilor de garnizoană.
3. Ofițerii anume desemnați de către comandanții centrelor militare, pentru infracțiunile de competența instanțelor militare, săvârșite de persoane civile în legătură cu obligațiile lor militare. Cercetarea poate fi efectuată și de către comandanții centrelor militare.
4. Ofițerii poliției de frontieră anume desemnați pentru infracțiunile de frontieră;

5. Căpitanii porturilor pentru infracțiunile contra siguranței navigației pe apa și contra disciplinei și ordinii la bord, precum și pentru infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul, prevăzute în Codul Penal, săvârșite de personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau ar fi putut pune în pericol siguranța navei sau a navigației.

Organele de cercetare specială prevăzute la punctele 1-3 efectuează în mod obligatoriu cercetarea penală.

Organele de cercetare penală joacă un rol determinant în descoperirea infracțiunilor, identificarea și cercetarea făptuitorilor .

Ele încep urmărirea penală, administrează probe în dovedirea vinovăției, efectuează acte procedurale (cercetarea la fața locului, reconstituirea).

Polițiștii care nu fac parte din organele de cercetare penală ale poliției judiciare au dreptul și obligația de a efectua acte de constatare a săvârșirii infracțiunilor, încunoștiintând despre acest aspect imediat, procurorul sau organele de cercetare ale poliției judiciare, înaintându-le totodată actele de constatare efectuate.

Se mai impune o precizare în legătură cu competența organelor de cercetare penală speciale.

Organele de cercetare speciale penale militare sunt singurele organe care au competență exclusivă în legătură cu efectuarea cercetării penale. Așa fiind, ofițerii poliției de frontieră și căpitanii porturilor, deși sunt organe de cercetare

penală speciale nu dispun de competența exclusivă de a efectua cercetarea penală. In aceste cazuri cercetarea penală poate fi efectuată și de către organele de cercetare ale poliției judiciare, (care sunt organe de cercetare penală de drept comun în raport cu organele de cercetare penală speciale).

§5. DIRECȚIA NAȚIONALĂ ANTICORUPȚIE. DIRECȚIA DE INVESTIGARE A INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI TERORISM

1. DIRECȚIA NAȚIONALĂ ANTICORUPȚIE

Este reglementată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 43/2002¹, aprobată cu modificările și completările aduse prin Legea nr. 503/2002².

Direcția Națională Anticorupție a luat ființă prin reorganizarea Parchetului Național Anticorupție.

---

¹ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 244/11.04.2002;

² Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 523/18.07.2002

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție conduce Direcția Națională Anticorupție prin intermediul procurorului șef al acestei direcții.

D.N.A este independentă în raport cu instanțele judecătorești și parchetele de pe lângă acestea, precum și cu celelalte autorități publice, având următoarele atribuții:

- * Efectuarea urmăririi penale, în condițiile prevăzute de codul de procedură penală, de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, pentru infracțiunile prevăzute de aceasta și sunt în competența D.N.A;
- * Conduce, supraveghează și coordonează actele de cercetare penală, efectuate din dispozițiile procurorului de către ofițerii de poliție judiciară aflați sub autoritatea exclusivă a procurorului șef al DNA;
- * Conduce supraveghează și controlează activitățile cu caracter tehnic ale urmăririi penale, efectuate de specialiști în domeniul economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, numiți în cadrul DNA;
- * Sesizează instanțele judecătorești pentru luarea măsurilor prevăzute de lege și pentru judecarea cauzelor privind infracțiunile prevăzute de Legea 78/2000, cu modificările ulterioare, infracțiuni care sunt în competența DNA;

- * Participă, prin procurorii săi, în condițiile legii, la ședințele de judecată;
- * Exerciță căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești;
- * Studiază cauzele care generează fenomenul corupției și elaborează propuneri pentru perfecționarea legislației penale;
- * Elaborează raportul anual al activității DNA și prezintă acest raport către Consiliul Superior al Magistraturii și către ministrul justiției, nu mai târziu de luna februarie a anului urmator. Ministrul justiției va prezenta Parlamentului României concluziile asupra raportului de activitate a DNA;
- * Constituie și actualizează baza de date în domeniul faptelor de corupție;
- * Exerciță alte atribuții prevăzute de lege.

2. ORGANIZAREA DNA

Direcția Națională Anticorupție este condusă de un procuror șef. Procurorul șef al DNA este asimilat prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Procurorul șef al DNA este ajutat de doi procurori sefi adjuncți. Aceștia sunt asimilați adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte.

DNA este organizată în secții conduse de procurori șefi secție, ajutați de procurori șefi adjunți secție.

În cadrul DNA se pot înființa servicii teritoriale, servicii, birouri și alte compartimente de activitate, prin ordin al procurorului șef al direcției.

Ofițerii și agenții de poliție judiciară își desfășoară activitatea în cadrul secțiilor, serviciilor sau al altor compartimente de activitate, fiind repartizați prin ordin al procurorului șef al DNA.

În cadrul DNA funcționează poliția judiciară a direcției aflată sub autoritatea exclusivă al procurorului șef al DNA.

Ofițerii și agenții de poliție judiciară își desfășoară activitatea sub directă conducere, supraveghere și control din partea procurorului DNA. Ei sunt detașați în interesul serviciului, pentru o perioadă de 6 ani, cu posibilitatea prelungirii detașării, dacă polițistul și-a exprimat acordul.

Funcția de magistrat procuror, ofițer de poliție judiciară sau de specialist în cadrul DNA este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

3. COMPETENTA DNA

În competența DNA intră infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, săvârșite în una din următoarele condiții:

- a) dacă indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro, ori o perturbare deosebit de gravă a activității unei autorități publice, instituții publice ori oricărei alte persoane juridice, ori dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 euro.;
- b) dacă, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de gravitatea perturbării aduse unei autorități publice, instituții publice sau oricărei alte persoane juridice ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați, senatori, membrii ai guvernului, secretari de stat, ori subsecretari de stat și asimilați ai acestora, consilieri ai miniștrilor, judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale, ceilalți judecători și procurori, membrii ai Consiliului Superior al Magistraturii, președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia, avocatul poporului și adjuncții săi, consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale, consilierii de stat ai primului-ministru, membrii și

controlorii financiare ai Curții de Conturi și ai camerelor județene de conturi, guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorul Băncii Naționale a României, președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței, ofițeri, amirali, generali și mareșali, ofițeri de poliție, președinții și vicepreședinții consiliilor județene, primarul general și viceprimarul municipiului București, primarii și viceprimarii sectoarelor minicipiului București, primarii și viceprimarii municipiilor, consilierii județeni, prefectii și subprefectii , conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora ; avocații , comisarii Gărzii Financiare, personalul vamal, persoanele care dețin funcții de conducere de la director , inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și

al unităților centrale financiar-bancare , persoanele prevăzute la art 8¹ din Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, lichidatorii judiciari, executorii Autorității pentru valorificarea avtivelor statutului.

Infrațiunile împotriva intereselor financiare ale Comunităților Europene sunt de competența DNA.

Această direcție este competentă să efectueze urmarirea penală, dacă s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro, in cazul infrațiunilor prevăzute de art. 215 alin (1),(2),(3) și (5) , art. 246,247,248,248¹, din codul penal, al infrațiunilor prevăzute de art. 175, 177 și 178-181 din Legea nr. 141/1997 privind codul vamal al României și din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

Urmărirea penală pentru infrațiunile prevăzute în ultimele două alineate se efectuează în mod obligatoriu, de către procurorii din cadrul DNA.

Dacă infrațiunile precizate au fost săvârșite de militari activi urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procurori militari din cadrul DNA, indiferent de gradul militar deținut de persoanele fizice cercetate.

Infrațiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000 care nu sunt de competența DNA sunt de competența parchetelor de pe lângă instanțele judecătorești.

4. DIRECȚIA DE INVESTIGARE A INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI TERORISM

Direcția de investigare a infracțiunilor de criminalitate și terorism a fost înființată prin Legea nr. 508/2004¹.

Ea reprezintă o structură specializată din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Direcția de investigații a infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism (D.I.I.C.O.T.) este condusă de un procuror șef și este coordonată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J, având următoarele atribuții:

- * efectuează urmărirea penală pentru infracțiunile date în competența sa;
- * conduce, supraveghează și controlează actele de cercetare penală îndeplinite din dispoziția procurorului de către ofițerii și agenții de poliție judiciară aflați în coordonarea DIICOT;
- * studiază cauzele care generează săvârșirea infracțiunilor de criminalitate organizată, trafic de droguri, macrocriminalitate economico-financiară, criminalitate informatică și terorism, precum și condițiile care le favorizează, elaborând propuneri în vederea

---

¹ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 1098/23.11.2004, modificată prin OUG. Nr. 7/2005, Legea nr. 247/2005; OUG. Nr. 190/2005; OUG. Nr. 27/2006 și Legea nr. 356/2006

eliminării acestora și pentru perfecționarea legislației penale în domeniu;

- * constituie și actualizează baze de date vizând infracțiunile date în competența DIICOT;
- * îndeplinește și alte atribuțiuni prevăzute de lege.

6. ORGANIZAREA D.I. I.C.O.T

D.I.I.C.O.T este condusă de un procuror șef, ajutat de un procuror adjunct și este organizată pe servicii, conduse de procurori șefi, astfel:

- * Serviciul de combatere a criminalității organizate;
- * Serviciul de combatere a traficului de droguri;
- * Serviciul de combatere a macrocriminalității economico-financiare;
- * Serviciul de combatere a criminalității informatice;
- * Serviciul de combatere a infracțiunilor de terorism.

În cadrul serviciilor se organizează birouri, conduse de procurori șefi.

Legea nr. 508/2004, republicată, nominalizează un birou pentru studierea cauzelor care generează și a condițiilor care favorizează săvârșirea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism.

La nivelul parchetelor de pe lângă curțile de apel funcționează servicii ale DIICOT, iar la nivelul parchetelor

de pe lângă tribunale funcționează birouri. Serviciile și birourile din teritoriu sunt conduse de procurori șefi.

Procurorul șef al biroului de la nivelul parchetului de pe lângă tribunal se subordonează procurorului șef al serviciului de la nivelul parchetului de pe lângă curtea de apel, iar acesta din urmă se subordonează la rândul său, procurorului șef al DIICOT.

Ministrul internelor și al reformei administrative, cu avizul favorabil al procurorului general al Parchetului de pe lângă ICCJ desemnează ofițerii și agenții de poliție judiciară care desfășoară activitatea sub coordonarea DIICOT.

Ofițerii și agenții de poliție judiciară astfel desemnați efectuează actele de cercetare penală dispuse de procurorii DIICOT.

Funcția de magistrat procuror în cadrul DIICOT este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

7. COMPETENȚA DIICOT

De competența DIICOT sunt următoarele infracțiuni prevăzute în codul penal și în legi speciale, cu excepția celor date în competența DNA: art. 189 alin (4),(5) și (6) din c.p., art. 215 c.p., dacă s-a produs o pagubă mai mare decât echivalentul în lei a 500.000 euro, art. 279, art. 279¹, art. 280, art. 282, 284 c.p., infracțiuni contra siguranței statului prevăzute în titlul I din partea specială a c.p. și cele prevăzute în legi speciale, Legea 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, Legea 678/2001

privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, OUG. Nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României, aprobată prin Legea nr. 243/2002, dacă infracțiunile sunt săvârșite de persoane fizice care aparțin unor grupuri infracționale organizate, OUG.nr 112/2001 privind sancționarea unor fapte săvârșite în afara teritoriului țării de cetățenii români, aprobată prin Legea nr. 252/2002, dacă infracțiunile sunt săvârșite de persoane fizice aparținând unor grupări infracționale organizate, Legea nr. 141/1997 privind Codul Vamal al României, dacă infracțiunile sunt săvârșite de persoane fizice aparținând unor grupuri infracționale organizate, Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sactionarea spălării banilor, Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, Legea nr. 300/2002 privind regimul juridic al precursorilor folosiți la fabricarea ilicită de droguri, Legea nr. 2/1998 privind prelevarea și transplantul de țesuturi și organe umane, dacă infracțiunile sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate, Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare, Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnității publice, - titlul III privitor la criminalitatea informatică, Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, infracțiunile prevăzute de Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, dacă s-a produs o paguba mai mare decât echivalentul in lei a 500.000 euro, Legea nr. 297/2004

privind piața de capital și infracțiunile în domeniul proprietății intelectuale și industriale, dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații ori grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni.

Dacă infracțiunile menționate anterior sunt săvârșite de militari activi cercetarea și urmărirea penală se efectuează de Parchetul Militar și sunt judecate în instanța militară competentă.

Legea se referă, de asemenea, la anumite condiții de comitere a infracțiunilor care atrag competența unității centrale a DIICOT:

- * Dacă prin activitatea lor au aptitudinea de a aduce atingere siguranței naționale a României;
- * Dacă activitatea infracțională s-a desfășurat ori s-a produs rezultatul în circumscripția a cel puțin doua curți de apel;
- * Dacă s-a cauzat un prejudiciu material mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro;
- * Dacă există pericolul producerii sau dacă s-a cauzat o tulburare importantă a relațiilor sociale la nivelul colectivității.

Următoarele infracțiuni sunt de competența serviciilor teritoriale ale DIICOT:

- * Infracțiunile contra securității statului prevăzute în titlul I din partea specială a Codului penal;
- * Infracțiunile prevăzute de Legea nr. 535/2004;

✱ Infracțiunile analizate inițial la competența acestei direcții, săvârșite de persoanele care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni, dacă activitatea infracțională s-a desfășurat sau și-a produs rezultatul pe teritoriul mai multor județe din circumscripția aceleiași curți de apel ori s-a cauzat o paguba mai mare decât echivalentul în lei a 500.000 euro. Toate celelalte infracțiuni precizate la competența DIICOT revin pentru efectuarea urmăririi penale birourilor teritoriale.

Urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procurorul specializat DIICOT pentru infracțiunile date de lege în competența acestei direcții.

Dacă infracțiunile sunt săvârșite asupra minorilor sau de către minori, urmărirea penală se efectuează de către procurori din cadrul DIICOT anume desemnați de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În cadrul acestui capitol am încercat să analizăm organele judiciare penale: instanțele judecătorești, Ministerul Public, organele de cercetare penală. Am făcut unele referiri la corpul magistraților din România.

În mod inevitabil ne-am ocupat de cele două direcții din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție: Direcția Națională Anticorupție (DNA) și Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT).

Înființarea acestor direcții are menirea de a contracara, în mod eficient, activitatea cu caracter infracțional în domeniul corupției și a crimei organizate.

Cele două instituții – DNA și DIICOT- structuri integrate în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, și-au dovedit și își dovedesc eficiența, confirmând raționamentele avute în vedere la momentul înființării lor.

CAPITOLUL III. PĂRȚILE ÎN PROCESUL PENAL

Pe lângă subiecții oficiali - magistrați și organe de cercetare penală - în cadrul procesului penal participă și alte subiecte de drept, persoane fizice și persoane juridice, denumite în doctrină subiecți particulari principali.

Subiecții particulari principali poartă denumirea de părți în procesul penal.

Părțile în procesul penal sunt acele subiecte de drept, fie persoane juridice, fie persoane fizice, care au propriile interese în soluționarea cauzei penale.

Părțile în procesul penal sunt titulare de drepturi și obligații cu caracter procesual, care își au fundamentul în exercitarea acțiunii penale și eventual în exercitarea acțiunii civile, în cadrul procesului penal.

Dacă Codul de procedură civilă nu definește părțile din cadrul procesului civil, Codul de procedură penală nominalizează și definește fiecare parte din procesul penal.

Astfel, art. 23 din c.p.p. precizează: "persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală este parte în procesul penal și se numește inculpat".

Art. 24 din c.p.p. are următorul conținut :

"(1) Persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală sau materială, dacă participă în procesul penal se numește parte vătămată.

(2) Persoana vătămată care solicită acțiunea civilă în cadrul procesului penal se numește parte civilă.

(3) Persoana chemată în procesul penal să răspundă potrivit legii civile, pentru pagubele provocate prin fapta învinutului sau inculpatului, se numește parte responsabilă civilmente."

Din lectura celor două texte legale, anterior menționate, rezultă că în procesul penal avem următoarele părți: inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente.

Aceste părți acționează astfel: inculpatul și partea vătămată în latura penală a procesului penal respectiv inculpatul, partea civilă și dacă este cazul partea responsabilă civilmente, în latura civilă a procesului penal.

§1. INCULPATUL

Subiectul de drept, persoană fizică sau persoană juridică, care a săvârșit o infracțiune poartă în dreptul procesual penal, trei denumiri distincte, în raport de momentul desfășurării procesului penal.

Făptuitor – este acea persoană față de care nu s-a început urmărirea penală și nici nu s-a pus în mișcare acțiunea penală, dar în raport cu care organele de urmărire penală desfășoară activități de verificare a sesizării și de strângere a probelor: acte premergătoare efectuate în vederea începerii urmăririi penale (art. 224 c.p.p.); acte încheiate de organele de constatare sau cele încheiate de comandantii de nave și aeronave, precum și de agenții de poliție de frontieră (art. 214 c.p.p., art. 215 c.p.p.); acte desfășurate de organul de urmărire penală în cazul săvârșirii unei infracțiuni flagrante (art. 465 c.p.p.).

Învinuit – este acea persoană față de care a fost începută urmărirea penală.

Art. 229 c.p.p. prevede : " Persoana față de care se efectuează urmărirea penală se numește învinuit cât timp nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa . "

Nici făptuitorul nici învinuitul nu sunt părți în procesul penal. Totuși, învinuitul este subiect procesual : el are drepturi și obligații prevăzute de normele procesuale penale în vigoare.

Învinuitul poate fi arestat în cursul urmăririi penale pentru o perioadă de maxim 10 zile la propunerea motivată

a procurorului, de către judecător (art. 146 c.p.p. raportat la art. 233 c.p.p.).

De asemenea, învinuitul poate fi arestat la instanța de judecată conform prevederilor art. 147 c.p.p.

De regulă, persoanele care au săvârșit o infracțiune și sunt cercetate penal au calitatea de învinuiți.

În literatura juridică de specialitate s-a exprimat opinia potrivit căreia s-ar impune renunțarea la calitatea de învinuit și au fost expuse argumente în favoarea acestei teze¹.

Inculpat – este acea persoană împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală. Inculpatul este parte în procesul penal.

Calitatea de inculpat o poate avea atât persoana fizică cât și persoana juridică.

Inculpatul dispune de drepturi și are obligații bine determinate în cadrul procesului penal. El are aptitudinea de a propune administrarea de probe, poate formula diverse cereri, poate ridica excepții, are aptitudinea de a utiliza căile de atac, este obligat să se prezinte în fața organelor de urmărire penală, este obligat să accepte măsurile preventive luate împotriva sa, etc.

Reținem că învinuitul capătă calitatea de inculpat în momentul punerii în mișcare a acțiunii penale.

Punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează:

---

¹ Ion Neagu, Tratat de procedură penală, Editura Pro, București, 1997, pg. 103-106; Petre Buneci, Drept procesual penal, Editura Pinguin Book, București, 2004, pg. 69-70.

- * Prin ordonanța procurorului de punere în mișcare a acțiunii penale;
- * Prin rechizitoriu, care constituie și actul de sesizare a instanței de judecată penale;
- * Prin declarația realizată oral de procuror cu ocazia extinderii procesului penal pentru alte fapte;
- * Prin încheierea instanței de judecată în cazul extinderii procesului penal pentru alte fapte, dacă procurorul nu participă la judecată;
- * La plângerea prealabilă a persoanei vătămate, dacă legea prevede că este necesară o astfel de plângere. Plângerea prealabilă se adresează organelor de cercetare penală sau procurorului.

Calitatea de inculpat încetează în momentul stingerii acțiunii penale, când inculpatul este condamnat sau, după caz, achitat.

DECLARAȚIILE ÎNVINUITULUI SAU ALE INCULPATULUI

Declarațiile învinuitului sau ale inculpatului reprezintă unul din mijloacele de probă prin care se relevă situația de fapt.

Ele pot servi la aflarea adevărului în procesul penal.

Învinuitul sau inculpatul au dreptul de a da declarații. Declarațiile date contribuie în mod efectiv la exercitarea dreptului la apărare de către învinuit sau inculpat.

Învinuitul sau inculpatul trebuie să fie ascultat de către organul judiciar penal.

În faza de urmărire penală învinuitul este ascultat cu ocazia începerii urmăririi penale (art. 70 alin 2 și alin 3), înainte de terminarea cercetării penale (art. 255 c.p.p.), cu ocazia prezentării materialului de către procuror (art. 257 c.p.p.).

Inculpatul este ascultat cu ocazia luării măsurii arestării preventive, a prelungirii acestei măsuri (art. 148 – 150 c.p.p., art. 159 c.p.p.) și cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală (art. 250-254 c.p.p.).

În faza de judecată, inculpatul este ascultat (audiat) după citirea actului de sesizare al instanței de judecată (art. 323 c.p.p.), cu ocazia punerii în discuția părților și a procurorului a schimbării încadrării juridice (art. 334 c.p.p.), cu prilejul extinderii acțiunii penale (art. 335 alin 3 c.p.p.), cu ocazia acordării ultimului cuvânt al inculpatului (art. 341 c.p.p.) și cu prilejul audierii inculpatului în căile de atac ordinare apel și recurs (art. 377 c.p.p. și art 385¹³ din c.p.p.).

Când legea de procedură penală impune audierea învinuitului sau a inculpatului, iar organul judiciar penal omite să îi ia declarație, acest aspect poate determina nulitatea actelor procedurale efectuate, întrucât învinuitului sau inculpatului, după caz, i-a fost încălcat dreptul la apărare.

Procedura de ascultare include trei momente importante: momentul procedurii prealabile, momentul

obținerii declarației și momentul punerii de întrebări relative la fapta săvârșită.

Astfel, învinuitul sau inculpatul, înainte de a fi ascultat este întrebat cu privire la nume, prenume, data, locul nașterii, cetățenie, studii, loc de muncă, etc.

Acestuia i se aduce la cunoștință fapta care formează obiectul cauzei, încadrarea juridică a faptei, dreptul de a nu da nici o declarație, punându-i-se în vedere că tot ce declară poate fi folosit împotriva sa.

Învinuitul sau inculpatul este ascultat separat, fiind lăsat să declare tot ce știe privitor la cauză.

După ce declarația a fost dată organul judiciar penal poate pune întrebări cu privire la fapta săvârșită și cu privire la învinuirea adusă.

Declarațiile date de învinuit sau inculpat sunt consemnate în scris. În fiecare declarație se va indica ora începerii și ora încheierii ascultării. Declarația se citește învinuitului sau inculpatului de către organul judiciar penal sau i se dă să o citească.

Ulterior, dacă este de acord cu conținutul declarației, cel audiat o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit.

Declarația scrisă este semnată de organul de urmărire penală sau de președintele completului de judecată și de greșier.

Interpretul, de asemenea, semnează declarația dacă aceasta a fost luată prin intermediul său.

În cazul în care învinuitul sau inculpatul se află în imposibilitate de a se prezenta în vederea audierii, organul

de urmărire penală sau instanța de judecată procedează la ascultarea acestuia la locul unde se află.

Valoarea probatorie a declarațiilor invinuitului sau ale inculpatului rezultă din faptul că ele pot servi la aflarea adevărului numai dacă se coroborează cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor administrate în cauză.

De principiu, aceste declarații conservă o doză de subiectivitate, fiind relative. Ele nu dispun de o forță probantă dinainte stabilită, nemaifiind considerate "regine ale probelor".

În acest sens, considerăm că în ipoteza în care inculpatul a adoptat o poziție constantă de recunoaștere a faptei comise, atât în faza de urmărire penală cât și în faza de judecată, dar declarațiile sale nu se coroborează cu celelalte probe administrate în cauză, sau mai corect nu se coroborează cu nici una din celelalte probe, soluția adoptată de instanța de judecată trebuie să fie de achitare a inculpatului.

§2. PARTEA VĂTĂMATĂ

Art. 24 alin 1 din c.p.p. dispune: " Persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală sau materială, dacă participă în procesul penal, se numește parte vătămată".

Organul de urmărire penală respectiv instanța de judecată sunt obligate să cheme persoana care a suferit

vătămarea, ca urmare a săvârșirii infracțiunii, pentru a o asculta.

Persoanei vătămate i se aduce la cunoștință faptul că poate participa în proces ca parte vătămată, iar dacă a suferit prejudicii materiale sau un prejudiciu moral, i se comunică faptul că se poate constitui parte civilă.

Persoanei vătămate, prin săvârșirea infracțiunii i se atrage atenția că declarația de participare în proces ca parte vătămată sau de constituire ca parte civilă se poate face oricând în cursul urmăririi penale, iar în fața primei instanțe de judecată, până în momentul citirii actului de sesizare.

În aceste condiții se pune întrebarea dacă persoana vătămată dobândește sau nu, în mod automat, și calitatea de persoană vătămată.

Suntem de părere că persoana vătămată nu dobândește de drept, automat, calitatea de parte vătămată. Tocmai din acest motiv organul judiciar penal trebuie să-i pună în vedere că poate participa în procesul penal, în calitate de parte vătămată.

Aceasta, cu atât mai mult cu cât persoana vătămată care nu participă în procesul penal în calitate de parte vătămată poate fi audiată ca martor.

Participarea în procesul penal a părții vătămate constituie un drept procesual cu caracter stric personal.

O situație deosebită se întâlnește în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Așa fiind, art. 279 c.p.p. indică în mod expres, necesitatea existenței unei manifestări de voință exprimată de persoana vătămată în scopul declașării procesului penal.

Fiind o acțiune public-privată, în lipsa unei astfel de manifestări exprese a persoanei vătămate nu se declașează procesul penal.

Dacă procesul penal a fost deja declanșat acțiunea penală nu se mai poate exercita, în cazul în care partea vătămată își retrage plângerea prealabilă sau când partea vătămată se împacă cu inculpatul.

În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale se face la plângere prealabilă a persoanei vătămate apreciem că în momentul depunerii plângerii prealabile la organul de cercetare penală sau la procuror ori chiar la un organ necompetent - obligat să o trimită procurorului- persoana vătămată dobândește calitatea de parte vătămată.

Manifestarea de voință exprimată în sensul declașării procesului penal, implică și dobândirea calității de parte vătămată de către persoana vătămată prin fapta penală.

Există posibilitatea ca partea vătămată să fie reprezentată în procesul penal de un mandatar sau procurator, în temeiul reprezentării convenționale.

De asemenea, în anumite situații, partea vătămată este reprezentată de către reprezentantul său legal. Este vorba desigur, de reprezentarea legală¹.

---

¹ A se vedea capitolul I al lucrării "Chestiuni preliminare"

MODALITĂȚI SPECIALE DE ASCULTARE A PĂRȚII VĂTĂMATE

În cazul în care poate fi periclitată viața, integritatea corporală sau libertatea părții vătămate ori a rudelor apropiate ale acesteia, procurorul sau instanța de judecată poate încuviința ca aceasta să fie ascultă fără a fi prezentă fizic la locul unde se află organul judiciar penal, prin intermediul mijloacelor tehnice.

Partea vătămată poate fi ascultată prin intermediul unei rețele video și audio.

Declarațiile sunt înregistrate prin mijloace tehnice și se redau în formă scrisă . suportul pe care s-a înregistrat declarația părții vătămate în original, siglilat cu sigiliul parchetului sau al instanței de judecată , se păstrează la sediul respectivului organ judiciar.

Organul judiciar penal – procuror sau instanță de judecată- poate dispune și protejarea deplasărilor părții vătămate în sensul supravegherii domiciliului sau reședinței acesteia și a însoțirii părții vătămate la sediul organului judiciar penal și respectiv la domiciliu.

Protejarea se realizează , în materialitatea sa, de organele poliției.

§3. PARTEA CIVILĂ

Art. 24 alin 2 c.p.p. prevede următoarele : " persoana vătămată care exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal se numește parte civilă".

Organul de urmărire penală sau instanța de judecată au obligația să cheme în vederea ascultării persoana care a suferit o vătămare prin infracțiune.

Înainte de a fi ascultată, persoanei vătămate i se pune în vedere că are aptitudinea de a participa în proces prin constituirea de parte civilă în cazul în care a suferit un prejudiciu de ordin material sau moral, după caz.

Persoanei vătămate i se pune în vedere , de asemenea, că se poate constitui parte civilă în tot cursul urmăririi penale, iar în fața instanței de judecată, până la citirea actului de sesizare.

Prin constituirea de parte civilă se alătură acțiunii penale în cadrul procesului penal.

În cadrul procesului penal, acțiunea civilă are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului și, eventual, a părții responsabile civilmente.

Persoana vătămată prin infracțiune se poate constitui parte civilă păstrând totodată și calitatea de parte vătămată în procesul penal.

Acțiunea civilă este guvernată de principiul disponibilității, ca atare persoana vătămată are dreptul să o promoveze (prin constituirea de parte civilă) precum și dreptul de a renunța la acțiune (renunțarea la calitatea de parte civilă).

Cu privire la modalitățile speciale de ascultare a părții civile acestea sunt identice cu modalitățile de ascultare a părții vătămate.

Reținem că ascultarea părții civile ca de altfel și a părții vătămate, se realizează în același mod în care se procedează la ascultarea învinuitului sau inculpatului.

Partea civilă are dreptul de a propune administrarea de material probator în dovedirea pretențiilor de natură materială și a quantumului acestora, are dreptul de a exercita căile de atac prevăzute de lege.

Partea civilă poate fi reprezentată în procesul penal în același mod în care poate fi reprezentată și partea vătămată.

În legătură cu disponibilitatea acțiunii civile o precizare se mai impune: în art. 17 c.p.p. legiuitorul a menționat cazurile în care acțiunea civilă se pornește și se exercită din oficiu:

- * Când persoana fizică vătămată este o persoană fără capacitate de exercițiu - minor sub 14 ani sau alienat ori debil mintal pus sub interdicție prin hotărâre judecătorească;
- * Când persoana fizică vătămată prin fapta penală dispune de o capacitate restrânsă de exercițiu. Este vorba de minorii care au vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.

Pesoanele fizice lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă beneficiază de o reprezentare legală.

Pentru persoanele fizice lipsite de capacitate de exercițiu actele juridice, inclusiv cele cu caracter procesual pot fi îndeplinite de reprezentanții săi legali.

Pentru persoanele fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă trebuie să reținem că acestea au aptitudinea de a încheia acte juridice, inclusiv de a se manifesta prin acte procesuale , dar numai cu încuviințarea reprezentantului său legal.

Legea instituie obligativitatea pentru instanța de judecată de a se pronunța din oficiu asupra reparării pagubei, de natură materială sau morală, chiar dacă persoana vătămată nu este constituită parte civilă în procesul penal.

De asemenea, art. 348 c.p.p. dispune că instanța , chiar dacă nu există constituită parte civilă, se pronunță asupra reparării prejudiciului material și moral în cazurile prevăzute de art. 17 c.p.p. iar în celelalte cazuri numai cu privire la : restituirea totală sau parțială a unui înscris și pentru restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii.

În aceste trei situații instanța de judecată penală este obligată să se pronunțe din oficiu, chiar dacă persoana vătămată nu s-a constituit parte civilă, deși aceasta nu face parte din categoria persoanelor fizice expres prevăzute de art. 17 c.p.p., adică este o persoană fizică cu capacitate de exercițiu deplină sau de o persoană juridică.

Situațiile prevăzute de art. 17 c.p.p. și respectiv de art. 348 c.p.p. constituie excepții de la regula disponibilității acțiunii civile exercitate în procesul penal.

§ 4. PARTEA RESPONSABILĂ CIVILMENTE

Art. 24 alin 3 c.p.p. prevede următoarele : " persoana chemată în procesul penal să răspundă, potrivit legii civile, pentru pagubele provocate prin fapta învinuitului sau inculpatului se numește parte responsabilă civilmente".

Partea responsabilă civilmente este parte în procesul penal pentru a se proteja persoana care a suferit un prejudiciu, material sau moral, împotriva eventualei insolvabilități a autorului faptei penale.

Calitatea procesuală de parte responsabilă civilmente implică instituirea răspunderii civile a unei alte persoane decât autorul faptei ilicite generatoare de prejudicii.

Din punct de vedere procedural reținem că declarațiile părții responsabile civilmente făcute în cursul procesului penal au aptitudinea de a servi la aflarea adevărului, în măsura în care acestea se coroborează cu situația de fapt rezultată din ansamblul materialului probator administrat în cauză.

Organul judiciar penal, fie organul de urmărire penală, fie instanța de judecată, este obligat să cheme în vederea ascultării, partea responsabilă civilmente.

Ascultarea părții responsabile civilmente se realizează, în general, după tipicul ascultării învinuitului sau a inculpatului, bineînțeles, cu anumite particularități.

Introducerea în procesul penal a persoanei responsabile civilmente poate avea loc, la cerere sau din

oficiu, atât în faza de urmărire penală cât și în fața instanței de judecată până la citirea actului de sesizare.

Persoana responsabilă civilmente poate interveni în procesul penal până la finalizarea cercetării judecătorești la prima instanță de judecată, luând procedura din stadiul în care se afla în momentul intervenției.

Legea recunoaște părții responsabile civilmente toate drepturile subiective cu caracter material și procesual prevăzute pentru inculpat.

În categoria juridică procesuală de "parte responsabilă civilmente" sunt incluse subiectele de drept care răspund în baza art. 1000 c.civ. acestea sunt considerate persoanele responsabile civilmente de tip tradițional, clasic.

Totodată, literatura juridică procesual penală consideră că au calitatea de parte responsabilă civilmente și subiectele de drept chemate să răspundă civil pentru fapta altuia, menționate în Legea nr. 22/196 (astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 54/1994) privind angajarea gestionarilor.

PERSONELE RESPONSABILE CIVILMENTE DE TIP TRADIȚIONAL, MENȚIONATE ÎN DISPOZIȚIILE ART. 1000 DIN CODUL CIVIL ROMÂN

Potrivit art. 1000 alin 1 din c.civ. : " suntem de asemenea responsabili de prejudiciul cauzat prin fapta persoanelor pentru care suntem obligați a răspunde sau de lucrurile care sunt în paza noastră." În alineatele următoare

din articolul menționat sunt stabilite anumite cazuri limitative, în care un subiect de drept este ținut să răspundă pentru prejudiciul generat de o altă persoană.

Răspunderea civilă delictuală operează în mod excepțional, limitativ și în temeiul exclusiv al legii.

A) În primul rând legiuitorul reglementează răspunderea părinților pentru faptele copiilor minori care se fundamentează pe o prezumție de culpabilitate a părinților în modul de creștere și educare a copiilor.

Această prezumție poate fi răsturnată dacă părinții dovedesc că au fost în imposibilitatea obiectivă de a împiedica faptul prejudiciabil. În lipsa unei asemenea probațiuni părinții vor răspunde în solidar, pentru pagubele cauzate de copiii lor.

Pentru angajarea acestei forme de răspundere civilă delictuală indirectă trebuie să fie îndeplintite, în mod cumulativ, două condiții:

* Copilul să fie minor;

* Copilul să aibă locuința la părinții săi.

Referitor la prima condiție, prevederile art. 1000 alin 2 c.civ. se aplică doar dacă copii la data săvârșirii faptei erau minori. Răspunderea părinților este angajată indiferent dacă minorul este lipsit de capacitate de exercițiu (până la 14 ani) sau dacă minorul dispune de capacitate de exercițiu restrânsă (între 14-18 ani).

Referitor la a doua condiție, în literatura juridică civilă au fost date multiple interpretări, datorită faptului că nu întotdeauna locuința minorului coincide cu domiciliul său legal.

Art. 100 alin 1 din codul familiei prevede că minorul locuiește cu părinții săi, iar art. 14 alin 1 din decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și la persoanele juridice dispune : " domiciliul minorului este la părinții săi sau la acela dintre părinți la care locuiește în mod statornic".

E totuși posibil ca minorul să aibă locuința la o terță persoană, deși domiciliul său legal rămâne , pe mai departe, la părinții săi.

Dacă domiciliul minorului nu coincide cu locuința sa legală, în cazul răspunderii civile delictuale a părinților se va avea în vedere locuința nu domiciliu.

B) A doua situație de răspundere civila delictuală indirectă pentru fapta altei persoane este răspunderea comitenților pentru faptele prepușilor în funcțiile ce li s-au încuviințat.

Această formă de răspundere civilă delictuală indirectă, pentru fapta altei persoane, este reglementată în dispozițiile art. 1000 alin 3 c.civ.

Literatura juridică civilă și jurisprudența au "definit" noțiunile de comitent și prepus.

Elementul central, fundamental în definirea calităților de comitent și de prepus îl constituie raportul de prepușenie (de subordonare) care trebuie să existe între cele doua persoane, raport în virtutea căruia o persoană (comitentul) încedințează altei persoane (prepusul) anumite atribuții care trebuie să le exercite în limitele funcției, a însărcinării dată de comitent.

Comitentul are dreptul de a îndruma și obligația de a supraveghea și controla activitatea prepusului.

Raportul de prepușenie rezultă, de principiu, dintr-un contract de muncă încheiat între comitent (angajator) și prepus (angajat).

Există și alte raporturi de prepușenie care nu izvorăsc din contractul de muncă. Astfel, de exemplu, poate exista un raport de prepușenie între școală și elev sau între părinte și copilul său.

Raportul de prepușenie se stabilește în funcție de faptul existenței unei încredințări a unei funcții de către o persoană către altă persoană, fapt ce creează raportul de subordonare a prepusului față de comitent.

Fundamentarea răspunderii comitentului are în vedere, în principal, trei teze:

- întemeierea răspunderii comitenților pe ideea unei prezumții absolute de culpă. Aceasta întrucât comitenții nu au înlăturat posibilitatea producerii de către prepus a faptei ilicite generatoare de prejudicii. Principalul neajuns al acestei teorii constă în imposibilitatea explicării admisibilității unei acțiuni în regres formulată de comitent în contradictoriu cu prepusul său, în vederea recuperării despăgubirilor plătite victimei;

- întemeierea răspunderii comitenților pe ideea de risc. Întrucât comitentul beneficiază în mod direct de rezultatele activității prepusului, trebuie să suporte, în mod firesc, și eventualele pagube generate de prepusul său terțelor persoane cu ocazia exercitării funcțiilor încredințate. Și această teorie în formele sale -risc de activitate și risc de

profit- nu explică aptitudinea comitentului de a se întoarce împotriva prepusului, prin acțiune în regres, prepus care până la urmă, este singurul care trebuie să răspundă;

- fundamentarea răspunderii comitenților pe ideea de garanție față de victima prejudiciului este îmbrățișată de majoritatea doctinarilor și este larg acceptată de jurisprudență.

Ideea de garanție justifică atât dreptul victimei de a se îndrepta împotriva comitentului pentru a fi despăgubită, cât și dreptul comitentului de a se întoarce cu acțiune în regres împotriva prepusului, în vederea recuperării despăgubirilor achitate victimei.

Reținem că în legătură cu fundamentarea răspunderii comitenților pe ideea de garanție , în doctrina juridică civilă s-au conturat două concepții : concepția garanției obiective și concepția garanției subiective.

Aceasta din urmă este acceptată, în ultimul timp, ca temei al răspunderii civile delictuale a comitenților pentru faptele prepușilor.

Condițiile generale ale răspunderii comitenților sunt identice cu cele necesare pentru angajarea răspunderii pentru fapta proprie. Ele trebuie să fie întrunite cumulativ în persoana prepusului : fapta ilicită generatoare de prejudicii, prejudiciul, raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu și culpa (vinovăția) prepusului.

Condițiile speciale ale răspunderii comitenților sunt, existența raportului de prepușenie și prepusul să săvârșească fapta în funcțiile încredințate.

Reglementarea răspunderii comitentului întemeiată pe ideea de garanție acordată terțelor persoane oferă posibilitatea victimei de a urmări pentru recuperarea pagubei provocate, fie pe comitent, fie pe prepus, fie pe comitent și prepus deodată sau succesiv.

Deși răspunderea comitentului este fundamentată pe ideea de garanție acordată de comitent terțului prejudiciat, comitentul nu este asimilat fidejursorului.

Comitentul nu poate invoca în raport cu victima beneficiul de diviziune și nici beneficiul de discuțiune. Comitentul răspunde în mod similar cu prepusul, iar victima se poate îndrepta direct împotriva comitentului deși prepusul este solvabil.

Comitentul nu poate invoca beneficiul de discuțiune solicitând victimei să se îndrepte mai întâi împotriva prepusului și numai dacă prepusul este insolubil să-i solicite lui acoperirea prejudiciului.

Răspunderea comitenților și prepușilor este o răspundere solidară, întemeiată pe dispozițiile art. 1003 c.civ., potrivit căreia : " când delictul sau cvasi-delictul este imputabil mai multor persoane , aceste persoane sunt ținute solidar pentru despăgubire".

În raporturile dintre comitent și prepus, comitentul își poate recupera integral despăgubirea plătită victimei, pe calea unei acțiuni dedrept civil – acțiunea în regres.

C) A treia situație de răspundere civilă indirectă, pentru fapta altei persoane, este prevăzută de art. 1000 alin

4 c.civ. și se referă la răspunderea instituțiilor pentru faptele elevilor și meșteșugarilor pentru faptele ucenicilor.

Răspunderea profesorilor, învățătorilor și meșteșugarilor se întemeiază pe o prezumție de culpă a acestora pentru neîndeplinirea în mod corespunzător a obligației de supraveghere a elevilor și ucenicilor.

Prezumția de culpă instituită este relativă și în consecință, poate fi combătută de profesor, învățător sau meșteșugar dacă probează că nu a putut împiedica faptul prejudiciabil.

Condițiile generale ale acestei forme de răspundere pentru fapta altei persoane sunt identice cu condițiile generale ale răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie: fapta ilicită generatoare de prejudiciu, prejudiciu, raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul și culpa (vinovăția).

Condițiile speciale sunt următoarele:

- * Autorul faptei ilicite generatoare de prejudicii să aibă calitatea de elev sau ucenic și să fie minor;
- * Fapta ilicită generatoare de prejudicii să fi fost săvârșită în timpul cât elevul sau ucenicul se afla sub supravegherea profesorului, învățătorului sau meșteșugarului.

Dacă condițiile sunt îndeplinite, victima are dreptul să acționeze în judecată fie pe profesor, învățător sau meșteșugar, fie pe elev sau ucenic, în vederea recuperării prejudiciului.

Dacă profesorul, învățătorul sau meșteșugarul a despăgubit victima pentru prejudiciul generat prin fapta elevului sau a ucenicului, se poate îndrepta cu acțiune în regres, fie împotriva elevului sau ucenicului, fie împotriva părinților acestuia.

În măsura în care profesorul, învățătorul sau meșteșugatrul este exonerat de răspundere, victima se poate îndrepta împotriva elevului sau ucenicului sau împotriva părinților acestuia.

În acest caz, răspunderea părinților are un caracter subsidiar¹.

PERSOANELE RESPONSABILE CIVILEMENE MENȚIONATE ÎN LEGEA NR. 22/1969

Legea nr. 22/1969 privind angajarea gestionarilor a fost modificată prin Legea nr. 54/1994. În acest act normativ sunt instituite cazuri speciale de răspundere civilă delictuală pentru fapta altei persoane.

Sintetic, aceste cazuri se referă la următoarele categorii de persoane:

- persoanele care îndeplinesc funcții de conducere, precum și orice alte persoane

---

¹Pentru tratarea detaliată a subiectului răspunderii civile delictuale a se vedea : C. Stătescu. Răspunderea civilă delictuală pentru faptele altei persoane, București, 1984, C. Stătescu. C. Bîrsan, Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor , 1981, M. Eliescu, Răspunderea civilă delictuală, București, 1972. Pentru tratarea monografică a răspunderii delictuale a comitenților pentru faptele prepușilor, a se vedea : V.S.Curpân, Răspunderea civilă delictuală a comitenților pentru faptele prepușilor, Bacau, 1999

care s-au făcut vinovate de angajarea, trecerea sau menținerea în funcție a unui gestionar fără respectarea condițiilor legale de vârstă, studii și stagiul și a dispozițiilor referitoare la antecedentele penale ale acestuia (art. 28 și art. 30 din Legea nr. 22/1969);

- persoanele cu privire la care s-a constatat printr-o hotărâre judecătorească că au dobândit de la un gestionar bunuri sustrate de acesta din avutul public și că le-au dobândit în afara obligațiilor de serviciu ale gestionarului, cunoscând că acesta gestionează astfel de bunuri (art. 34 din Legea nr. 22/1969);
- persoanele care au constituit garanție pentru gestionar (art. 10 și următoarele din Legea nr. 22/1969).

Garantul răspunde în solidar cu gestionarul pentru pagubele cauzate de acesta în gestiunea unității: fiind o explicație a contractului de fidejusiune, garantul are o răspundere subsidiară, cu caracter accesoriu. El poate invoca beneficiul de discuțiune.

Garantul poate fi obligat în solidar cu inculpatul gestionar la plata prejudiciului material efectiv produs dar și la plata dobânzilor, acestea constituind o parte componentă a pagubei, în ipoteza în care suma garantată este mai mare decât paguba efectiv generată prin infracțiune, fără a se putea depăși cuantumul sumei garantate.

De asemenea, garanții nu vor putea fi obligați la plata prejudiciilor produse în gestiune până la data încheierii contractului de garanție.

Dacă paguba generată direct prin săvârșirea infracțiunii depășește limita sumei garantate, garantul nu poate fi obligat la plata dobânzilor. Totodată garanții nu pot fi obligați la plata cheltuieliilor judiciare în cadrul procesului penal.

Considerăm că se impune punctarea câtorva chestiuni relative la partea responsabilă civilmente, conform art. 16 c.p.p.

În partea introductivă a acestui paragraf am antamat dispozițiile legale menționate. Urmează să facem doar unele succinte precizări.

Astfel, dacă partea responsabilă civilmente este introdusă în procesul penal după citirea actului de sesizare și dacă aceasta a ridicat obiecțiuni, partea responsabilă

civilmente nu mai poate fi obligată la despăgubiri în solidar cu inculpatul, valorificarea pretențiilor în raport cu partea responsabilă civilmente se poate realiza în mod separat prin introducerea unei acțiuni în despăgubiri la instanța de judecată civilă.

Partea responsabilă civilmente poate fi introdusă la cererea celor interesați sau din oficiu ori poate interveni în procesul penal din proprie inițiativă.

Practic partea civilă poate solicita introducerea părții responsabile civilmente în procesul penal datorită faptului că aceasta prezintă un grad de solvabilitate mai ridicat față de inculpat.

Instanța de judecată poate dispune introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente ex officio, pentru repararea daunelor pricinuite unor persoane fizice fără capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Există și posibilitatea ca partea responsabilă civilmente să intervină din proprie inițiativă în procesul penal dacă aceasta își manifestă interesul în acest sens.

În acest caz, părții responsabile civilmente îi sunt opozabile toate actele procesuale și procedurale efectuate până în momentul intervenției sale.

Din acest motiv legea procesual penală prevede că : " ... poate interveni... luând procedura din stadiul în care se află în momentul intervenției " (evident textul se referă la partea responsabilă civilmente).

Concluzia cu caracter general și de însemnătate practică deosebită este aceea conform căreia instanța de

judecată nu poate introduce din oficiu, ca parte responsabilă civilmente, pe comitentul inculpatului când partea civilă dispune de capacitate de exercițiu deplină.

CAPITOLUL IV: APĂRĂTORUL

Legea fundamentală, Constituția României, consacră dreptul la apărare care este garantat în tot cursul procesului penal.

Art. 6 c.p.p. – Garantarea dreptului la apărare prevede:

" (1) dreptul la apărare este garantat învinuitului, inculpatului și celorlalte părți, în tot cursul procesului penal.

(2) în cursul procesului penal, organele judiciare sunt obligate să asigure părților deplina exercitare a drepturilor procesuale în condițiile prevăzute de lege și să administreze probele necesare în apărare.

(3) organele judiciare au obligația să-l încunoștințeze , de îndată și mai înainte de a-l audia, pe învinuit sau inculpat despre fapta pentru care este cercetat, încadrarea juridică a acesteia și să-i asigure posibilitatea pregătirii și exercitării apărării.

(4) orice parte are dreptul să fie asistată de apărător în tot cursul procesului penal".

Garantarea dreptului la apărare reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale procesului penal român.

Acest principiu fundamental are un conținut complex, care include și dreptul de a fi apărat de o persoană specializată în științele juridice.

Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat¹ prevede în art. 2 alin 4 : " orice persoană are dreptul să își aleagă în mod liber avocatul".

Profesia de avocat este independentă cu organizare și funcționare autonome și se exercită numai de avocații înscriși în tabloul baroului din care fac parte.

Baroul reprezintă o parte componentă a Uniunii Naționale a Barourilor din România.

Art. 3 din legea sus citată menționează modalitățile prin care se realizează activitatea avocațială, respectiv:

- consultații și cereri cu caracter juridic,
- asistență și reprezentare juridică în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală sau a altor autorități publice,

---

Republicată. S-a avut în vedere textul, în vigoare, începând cu data de 11.07.2006¹

- redactarea de acte juridice, atestarea identității părților, a conținutului și a datei actelor prezentate spre autentificare și altele.

Poate fi membru al unui barou din România persoana fizică care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

- este cetățean român și are exercițiul drepturilor civile și politice;
- este licențiat al unei facultăți de drept sau este doctor în drept;
- nu se găsește în vreunul din cazurile de nedemnitare prevăzute de lege;
- este apt din punct de vedere medical, pentru exercitarea profesiei (art. 11 din Legea nr. 51/1995, republicată).

Desigur, analiza apărătorului în cadrul acestei monografii se circumscrie rolului pe care acesta îl joacă în cadrul procesului penal.

În cadrul procesului penal activitatea desfășurată de avocat se manifestă prin intermediul asistenței juridice și a reprezentării.

Asistența juridică presupune sprijinul acordat părților din procesul penal de către avocați. Acest sprijin se materializează sub forma: sfaturilor, lămuririlor, consilierii și a intervenției directe a acestor specialiști în științe juridice.

În cadrul asistenței juridice avocatul (apărătorul) pune concluzii în prezența părții ale cărei interese le apără în cadrul procesului penal.

Asistența juridică poate fi facultativă și obligatorie.

Cu privire la asistența juridică facultativă, art. 171 alin 1 c.p.p. prevede că : " învinuitul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de apărător în tot cursul urmăririi penale și a judecării, iar organele judiciare sunt obligate să-i aducă la cunoștință acest drept":

În vederea asigurării asistenței juridice facultative partea din procesul penal își va alege un avocat în vederea acordării acestei asistențe. Între avocat și partea din procesul penal se va încheia un contract de asistență juridică.

În practica judiciară s-a statuat că în cazul în care una din părțile din procesul penal are apărător ales, iar acesta nu este prezent, instanța de judecată nu va proceda la soluționarea cauzei penale, deși asistența juridică a fost realizată în mod efectiv, de un alt avocat desemnat din oficiu, în calitate de aparator al părții respective¹.

Referitor la asistența juridică obligatorie, art. 171 alin 2 c.p.p. nominalizează cazurile în care aceasta se impune:

- când învinuitul sau inculpatul este minor;
- când învinuitul sau inculpatul este internat într-un centru de reeducare sau într-un institut medical educativ;
- când învinuitul sau inculpatul este reținut sau arestat, chiar în altă cauză;

---

¹ Tribunalul mun. București, secția I penală, decizia nr. 712/1991, analizată de V. Papadopol în Culegere de practică judiciară penală pe anul 1991, Casa de Editură și Presă Sansa srl, București, 1992, pg. 23-25

- când în raport cu învinuitul sau inculpatul a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale sau obligarea la tratament medical, chiar în altă cauză;
- când organul de urmărire penală sau instanța de judecată apreciază că învinuitul sau inculpatul nu și-ar putea face singur apărarea.

Aceste cazuri de asistență juridică obligatorie se aplică atât în faza de urmărire penală cât și în faza de judecată.

Alin. 3 al art. 171 c.p.p. prevede un caz în care asistența juridică este obligatorie în faza de judecată: atunci când pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

Noi nu vom analiza în detaliu cazurile în care , în procesul penal, asistența juridică este obligatorie¹.

REPREZENTAREA PĂRȚILOR DIN PROCESUL PENAL DE CĂTRE AVOCAȚI

Despre reprezentare am discutat în capitolul I al acestei monografii.

Așa fiind ne vom contura exclusiv asupra reprezentării părților de apărători în cadrul procesului penal.

---

¹ Pentru analiza amănunțită a cazurilor a se vedea cursurile și tratatele celebrilor doctrinari, publicate în România, în materia dreptului procesual penal

Reținem că această formă de reprezentare este în esență, o reprezentare juridiciară cu caracter convențional.

Reprezentantul avocat, așa cum am mai avut ocazia să subliniem, are posibilitatea de a pleda în cauza penală în favoarea părții pe care o reprezintă .

Art. 174 c.p.p. prevede că:" învinuitul și inculpatul precum și celelalte părți pot fi reprezentați , cu excepția cazurilor în care prezența învinuitului sau inculpatului este obligatorie". Această reprezentare judiciară cu caracter convențional se referă exclusiv la faza de judecată.

Dacă instanța de judecată apreciază ca fiind necesară prezența învinuitului sau inculpatului, chiar atunci când legea admite reprezentarea acestora, va dispune aducerea acestora la judecată.

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE APĂRĂTORULUI

Apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul – în faza de urmărire penală- să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală care implică audierea sau prezența învinuitului sau inculpatului căruia îi asigură apărarea. El poate formula cereri sau depune memorii.

Dacă apărătorul lipsește și a fost încunoștințat, organul judiciar are posibilitatea, prerogativa de a efectua actul de urmărire penală.

Despre încunoștințarea avocatului organul de urmărire penală va încheia un proces – verbal.

Dacă însă asistența juridică a învinuitului sau inculpatului este obligatorie, organul de urmărire penală va asigura prezența apărătorului la ascultarea acestuia.

Persoana fizică reținută sau arestată are dreptul să ia contact cu apărătorul său, în condiții de confidențialitate.

În faza de judecată, apărătorul are dreptul să –l asiste pe inculpat, să exercite toate drepturile cu caracter procesual ale acestuia și să ia contact cu inculpatul când acesta este arestat.

Fie că este ales sau desemnat din oficiu avocatul este obligat să asigure asistența juridică a învinuitului sau inculpatului, după caz.

CONCLUZII

În cadrul acestei monografii dedicată analizei "participanților în procesul penal român" am încercat să reliefăm aspectele esențiale referitoare la : organele judiciare penale, părțile din procesul penal și apărătorul sau mai corect spus poziția apărătorului în cadrul procesului penal.

Pe parcursul redactării acestei monografii am conștientizat necesitatea abordării unei alte instituții fundamentale pentru întregul drept procesual penal : instituția acțiunilor - penală și civilă - în cadrul procesului penal.

Aceasta întrucât participanții în procesul penal, care au fost analizați din punct de vedere static, se manifestă în

concret, în cadrul celor două tipuri de acțiuni care pot fi exercitate în procesul penal.

Aceste aptitudini de manifestare valorizează "starea dinamică" a participanților în procesul penal român. Aceasta este, de altfel, și teza, ideea care creează liantul dintre cele două monografii create de noi

PARTEA A II- A

ACȚIUNILE ÎN PROCESUL PENAL ROMÂN

CUVÂNT INTRODUCATIV

Partea a II-a a prezentului volum constituie o monografie distinctă.

Ideea redactării acestia a apărut din necesitatea analizării activităților participanților în cadrul procesului penal, sub aspect dinamic și în mod concret.

Desigur, instituția juridică procesual-penală poate fi abordată și separat. Acțiunea penală și acțiunea civilă reprezintă mijloacele, instrumentele juridice prin intermediul cărora se asigură tragerea la răspundere - penală și eventual civilă - a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Importanța acțiunilor în dreptul procesual penal este covârșitoare, ele având menirea de a asigura echilibrul social care este denaturat prin apariția fiecărui raport juridic penal de conflict (de contradicție).

Rezolvarea, soluționarea fiecărui raport juridic penal de conflict se realizează prin tragerea la răspundere juridică

penală a persoanei care a săvârșit infracțiunea. Aceasta implică exercitarea acțiunilor în cadrul procesului penal.

Ca și monografia anterioară (partea I-a volumului) prezenta monografie se adresează studenților de la **Facultatea de Drept** precum și tuturor juriștilor practicieni.

Eventuala reușită în elaborarea acestei monografii se datorează, în cea mai mare parte, doctrinei elaborată de valoroși profesori de Drept procesual penal din România.

Contribuția noastră este modestă și constă, în principal, în aplecarea asupra acestei teme și redactarea monografiei.

Aducem omagiul nostru tuturor cadrelor didactice universitare care ne-au îndrumat în studiul științelor juridice penale. Ne înclinăm în fața lor cu modestie în suflet.

Profesorii Octavian Loghin și Dumitru Radu vor rămâne în icoana sufletului nostru. Ne simțim mândrii că am avut șansa de a ne număra printre studenții care le-au audiat valoroasele prelegeri.

CAPITOLUL I. ACȚIUNEA ÎN JUSTIȚIE. ASPECTE GENERALE

În literatura juridică procesual-penală acțiunea în justiție este definită ca fiind mijlocul (instrumentul) juridic prin care o persoană este trasă la răspundere în fața instanțelor judecătorești pentru a fi obligată să suporte constrângerea de stat corespunzătoare normei de drept încălcată¹.

Acțiunea în justiție se află în relație directă cu norma juridică încălcată.

În funcție de norma juridică nesocotită sau ignorată se va constitui și suportul acțiunii în justiție – acțiune penală, civilă, contravențională, etc.

Dacă a fost săvârșită o infracțiune desigur că se va utiliza acțiunea penală față de făptuitori.

În literatura juridică de specialitate se subliniază faptul că dreptul la acțiune poate fi exercitat în concret și

---

Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, Drept Procesual penal, Editura Didactica si pedagogica, Bucuresti, 1979, pag. 74

personal din momentul încălcării normei juridice și în urma sesizării organelor judiciare competente.

Se întrepătrunde astfel aspectul substanțial al acțiunii în justiție cu aspectul eminent procesual, formal, al acesteia.

În ipoteza încălcării legii se inițiază desfășurarea procesului penal de persoane oficiale – agenți ai statului-sau de persoane private lezate prin infracțiune.

Procesul penal presupune o activitate dinamică, energică, desfășurată de participanți și în mod deosebit de agenții autorităților publice.

Această activitate se concretizează în materialitatea sa prin acte juridice specifice procesului penal cu un pronunțat caracter judiciar, denumite acte procesuale.

Pentru exercitarea unei acțiuni în justiție, în general, este necesară existența mai multor factori sau termeni. Aceștia sunt proprii acțiunii în justiție : temeiul acțiunii, obiectul acțiunii, subiecții acțiunii și aptitudinea funcțională a acțiunii.

Dacă unul dintre acești factori lipsește acțiunea în justiție nu poate fi exercitată.

A) Temeiul acțiunii în justiție se referă la temeiul de fapt și la temeiul de drept al acțiunii.

Temeiul de fapt este însăși fapta ilicită care a înfrânt prescripțiile normei juridice.

Temeiul de drept îl constituie norma juridică care instituie dreptul la acțiune dacă fapta interzisă a fost săvârșită.

B) *Obiectul acțiunii în justiție* îl reprezintă tragerea la răspundere a autorului faptei. Așa fiind, obiectul acțiunii penale îl constituie tragerea la răspundere juridică penală a făptuitorului / făptuitorilor.

C) *Subiecții acțiunii în justiție* sunt subiecții raportului juridic de conflict (de contradicție) aflați în poziții inverse în raport cu poziția din dreptul substanțial:

- * Subiectul activ al faptei ilicite, adică făptuitorul, devine subiect pasiv al acțiunii în justiție;
- * Subiecții pasivi ai faptei ilicite (subiectul generic- statul și subiectul specific – victima) devin subiecții activi în cadrul acțiunii în justiție.

Precizăm că pentru persoanele fizice fără capacitate de exercițiu subiect activ al acțiunii în justiție devine reprezentantul legal al acesteia. Totodată, pentru persoanele juridice reprezentanții legali ai acesteia sunt subiecții activi ai acțiunii în justiție.

D) *Aptitudinea funcțională a acțiunii în justiție* implică posibilitatea utilizării acțiunii. Astfel, dacă există o cauză care dă ineficiență aptitudinii funcționale a acțiunii în justiție, respectiva acțiune nu mai poate fi exercitată.

Sunt astfel de cauze care generează inaptitudinea funcțională a acțiunii în justiție: prescripția, decesul făptuitorului, amnistia, etc.

Dacă nu există aptitudinea funcțională a acțiunii în justiție acțiunea fie că nu este pusă în mișcare, fie dacă a fost deja pusă în mișcare, ea va înceta a se mai exercita.

În cadrul procesului penal se exercită acțiunea penală care are ca scop tragerea la răspundere penală a infractorilor.

Este posibil ca în procesul penal să fie exercitată alături de acțiunea penală și acțiunea civilă, prin intermediul căreia se urmărește a se realiza tragerea la răspundere civilă (delictuală) a inculpatului și uneori, alături și în solidar cu acesta, a părții responsabile civilmente.

Acțiunea penală este o acțiune publică, ea are ca obiect pedepsirea infractorilor în timp ce acțiunea civilă are ca obiect repararea prejudiciilor generate prin activitățile cu caracter infracțional. Acțiunea civilă nu este publică ea fiind lăsată de cele mai multe ori, la latitudinea persoanei prejudiciate.

Acțiunea penală este îndreptată întotdeauna împotriva subiectelor de drept care săvârșesc infracțiuni, în timp ce acțiunea civilă se poate îndrepta, în anumite situații și contra persoanelor responsabile civilmente (părinți, institutori, comitenți, etc) sau împotriva succesorilor în drepturi ai inculpaților (moștenitorii).

În cadrul procesului penal acțiunea penală este acțiunea principală iar acțiunea civilă reprezintă acțiunea accesorie.

Când în procesul penal sunt exercitate mai multe acțiuni penale acestea formează latura penală, iar când se exercitează mai multe acțiuni civile acestea se includ în latura civilă.

În procesul penal acțiunea civilă se poate exercita doar dacă a fost pusă, în prealabil, în mișcare acțiunea penală.

Uneori stingerea acțiunii penale obligă instanța de judecată în materie penală să soluționeze acțiunea civilă.

Este cazul, spre exemplu, al intervenirii amnistiei. În acest caz deși este stinsă acțiunea penală trebuie soluționată acțiunea civilă de instanța de judecată penală, legal investită.

CAPITOLUL II. ACȚIUNEA PENALĂ

Acțiunea penală – reprezintă mijlocul procesual prin care o persoană care a săvârșit o infracțiune este adusă în fața organului judiciar penal în vederea tragerii la răspundere juridică penală.

Prin intermediul acțiunii penale se realizează scopul procesului penal. Ea reprezintă o instituție de bază, fundamentală a procesului penal.

Temeiul de drept al acțiunii penale constă în norma juridică încălcată sau nesocotită. Săvârșirea efectivă a faptei interzise reprezintă temeiul de fapt al acțiunii penale.

Obiectul acțiunii penale constă în tragerea la răspundere juridică penală a subiecților de drept care au săvârșit infracțiuni.

Subiecții acțiunii penale sunt activi respectiv pasdivi.

Subiectul activ este statul care exercită acțiunea penală exclusiv prin intermediul organelor judiciare penale – Minister Public și instanțele de judecată. Există opinia că subiect activ al acțiunii penale este organul judiciar penal. La infracțiunile pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează la plângerea prealabilă a persoanei vătămate subiect activ al acțiunii penale este și partea vătămată.

Subiectul pasiv al acțiunii penale îl constituie persoanele fizice și persoanele juridice care săvârșesc infracțiuni, în calitate de autori, coautori, instigatori, complici, tăinuitori sau favorizatori.

1. PARTICULARITĂȚILE SAU TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE ALE ACȚIUNII PENALE

În literatura juridică procesual – penală au fost afirmate anumite trăsături caracteristice ale acțiunii penale.

- * Acțiunea penală este personală. Ea poate fi exercitată exclusiv împotriva subiecților de drept care au participat la săvârșirea unei infracțiuni.
- * Acțiunea penală este autonomă. Prin însăși natura sa, acțiunea penală se deosebește fundamental de orice alt tip de acțiune exercitată în justiție . Ea marchează nașterea raportului procesual penal principal sau fundamental dintre organul judiciar penal sau stat și infractor.
- * Acțiunea penală este indivizibilă. Aceasta în sensul că, chiar în caz de participație penală, va exista o singură acțiune penală îndreptată împotriva tuturor participanților (autor, coautori, instigatori, complici).
- * Indivizibilitatea infracțiunii săvârșite determină indivizibilitatea acțiunii penale.

- * Acțiunea penală este indisponibilă și irevocabilă. Odată pusă în mișcare acțiunea penală nu poate fi retrasă, ea continuând până la epuizare. Epuizarea se realizează prin soluționarea, cu caracter definitiv a cauzei penale. Această particularitate ori trăsătură caracteristică nu este aplicabilă în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.
- * Acțiunea penală este obligatorie. Aceasta în sensul că acțiunea penală trebuie pusă în mișcare, din oficiu, ori de câte ori organele judiciare penale constată săvârșirea unei infracțiuni și totodată constată lipsa vreunui impediment pentru punerea în mișcare a acțiunii penale.

Acțiunea penală nu este obligatorie în cazul în infracțiunilor, pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

- * În sfârșit, acțiunea penală reprezintă o acțiune de stat,adică aparține statului.

Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită prin intermediul organelor judiciare penale, care sunt organe etatice specializate.

Statul prin intermediul autorității publice abilitate, stabilește condițiile și modalitățile de exercitare ale acțiunii penale. Acestea sunt prevăzute de Codul de procedură

penală, lege organică, adoptată și modificată de autoritatea legislativă.

2. DESFĂȘURAREA ACȚIUNII PENALE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Desfășurarea acțiunii penale, presupune anumite momente, distincte și succesive:

- * Punerea în mișcare a acțiunii penale;
- * Exercitarea acțiunii penale;
- * Epuizarea (stingerea) acțiunii penale.

A. PUNEREA ÎN MIȘCARE A ACȚIUNII PENALE

Punerea în mișcare a acțiunii penale reprezintă actul de inculpare și constă în efectuarea actului procesual prevăzut de lege prin care se formulează învinuirea împotriva unei persoane determinate și se declanșează activitatea de tragere la răspundere juridică penală a respectivului subiect de drept.

După punerea în mișcare a acțiunii penale ia naștere raportul procesual penal principal sau fundamental dintre organul judiciar penal și infractor. Învinuitul devine inculpat, deci parte în procesul penal.

Punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează, după cum s-a mai precizat, prin actul de inculpare care

poate fi: ordonanță, rechizitoriu, declarație verbală sau încheiere.

Practic, dacă sunt date suficiente în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni, se dispune începerea urmăririi penale care se poate efectua, fie în rem, fie în personam, după cum faptuitorul este sau nu este cunoscut.

Dacă există probe suficiente că o anumită persoană se face vinovată de comiterea unei infracțiuni iar acea persoană este cunoscută procurorul (sau instanța de judecată uneori) poate dispune punerea în mișcare a acțiunii penale.

Ca atare, pentru punerea în mișcare a acțiunii penale trebuie ca în prealabil :

- să fi fost începută urmărirea penală;
- să fie cunoscută persoana învinuitului (făptuitorului);
- să existe probe suficiente pentru dovedirea vinovăției făptuitorului.

Organele de urmărire penală procedează, de regulă, la începerea urmăririi penale, pentru ca la finalizarea acestei activități să fie pusă în mișcare acțiunea penală (cu ocazia trimiterii în judecată).

Dar, organul de urmărire penală are aptitudinea de a pune în mișcare acțiunea penală pe parcursul desfășurării urmăririi penale. Astfel, în cursul urmăririi penale, procurorul poate dispune punerea în mișcare a acțiunii penale, fie la propunerea organelor de cercetare penală, fie din oficiu.

În acest caz, acțiunea penală este pusă în mișcare prin ordonanță.

Dacă însă acțiunea penală se pune în mișcare la finalizarea urmăririi penale, aceasta se pune în mișcare prin rechizitoriu.

În acest caz, rechizitoriul constituie atât actul de sesizare al instanței de judecată cât și actul de inculpare, adică actul prin care se pune în mișcare acțiunea penală.

În ipoteza extinderii procesului penal pentru alte fapte (art. 336 c.p.p.) sau cu privire la alte persoane (art. 337 c.p.p.) , procurorul poate pune în mișcare acțiunea penală prin decalrție verbală dată în fața instanței de judecată.

Totodată reținem că, potrivit art. 336 alin. 2 c.p.p. instanța de judecată are aptitudinea de a pune în mișcare acțiunea penală prin încheiere.

De asemenea, în literatura juridică de specialitate s-au purtat discuții în legătură cu punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate adresată direct instanței de judecată, prevăzut de art. 279 alin 2 lit. a c.p.p. (actualmente abrogat prin Legea nr. 356/2006).

În această ipoteză unii autori considerau că actul de inculpare era reprezentat de însăși plângerea prealabilă. Jurisprudența penală a îmbrățișat această opinie.

Există însă și teza potrivit căreia, în acest caz instanța de judecată era obligată prin încheiere să pună în mișcare acțiunea penală. Se pornea de la modul de exprimare al legiuitorului în sensul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate și nu prin plângerea prealabilă a acesteia.

Se considera că persoana vătămată, fiind un simplu particular, nu avea capacitatea de a pune în mișcare acțiunea penală.

Deși în practică ne-am raliat opiniei dominante, credem că și teza contrară comporta o mare doză de veridicitate.

Într-adevăr, actul de inculpare credem că este și trebuie să fie apanajul exclusiv al unui organ de stat specializat din carul autorităților judecătorești.

De aceea, în cazul îmbrățișării acestei ultime opinii până la abrogarea art. 279 alin 2 lit a c.p.p., putem aprecia, cel puțin teoretic, că instanța de judecată efectua punerea în mișcare a acțiunii penale prin încheiere.

Conform art. 279 alin. 1;2 c.p.p. în vigoare, plângerea prealabilă se adresează - întotdeauna- organului de cercetare penală sau procurorului. Ca atare, la momentul de față, chestiunea în discuție nu mai prezintă relevanță din punct de vedere practic.

Și totuși, chiar în condițiile actuale- legislative desigur- punerea în mișcare a acțiunii penale nu o face persoana vătămată ci este un atribut exclusiv al procurorului, desigur, care se materializează în condițiile existenței plângerii prealabile a persoanei vătămate.

La fel se proceda și anterior modificării art. 279 c.p.p. prin Legea nr. 356/2006, în ipotezele menționate de alin 2 lit. "b" și "c". În aceste cazuri tot procurorul era organul judiciar penal abilitat să pună în mișcare acțiunea penală, bineînțeles, în condițiile existenței manifestării de voință a persoanei vătămate, concretizate în plângerea prealabilă.

Pentru identitate de raționament, apreciem că în cazul "acțiunilor așa-zise directe" persoana vătămată nu avea aptitudinea de a pune în mișcare acțiunea penală, în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 279 alin 2 lit. a (actualmente abrogat și înlocuit).

Instanța de judecată efectua inculparea, punerea în mișcare a acțiunii penale prin intermediul primei încheieri pronunțate în dosarul penal. Chiar în respectivele încheieri nu se menționa nimic în legătură cu inculparea persoanei reclamate de persoana vătămată, totuși în baza legii aceste încheieri constituiau dovada efectuării actului procesual al punerii în mișcare a acțiunii penale.

B. EXERCITAREA ACȚIUNII PENALE

Legea procedurală prevede că acțiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal (art. 9 alin 3 c.p.p.).

În faza de urmărire penală organul de cercetare penală procedează la strângerea probelor și la administrarea acestora, sub directa și nemijlocita supraveghere a procurorului.

În faza de judecată, exercitarea acțiunii penale se realizează de procuror. Desigur, și partea/părțile vătămate au aptitudinea de a îndeplini unele activități menite să conducă la exercitarea acțiunii penale: formularea de cereri sau excepții, punerea de concluzii, utilizarea căilor de atac legale.

Dinamizarea procesului penal se realizează prin exercitarea acțiunii penale.

După cum s-a mai precizat în cadrul capitolului I, unul dintre factorii acțiunii în justiție, inclusiv a acțiunii penale, îl reprezintă aptitudinea funcțională.

Sunt anumite cauze ori situații care conduc la inaptitudinea funcțională a acțiunii penale.

Aceste cauze determină imposibilitatea punerii în mișcare a acțiunii penale sau, dacă acțiunea penală a fost deja pusă în mișcare, determină imposibilitatea exercitării ei pe mai departe.

Art. 10 c.p.p. menționează, în mod expres, situațiile și cazurile care constituie impedimente în punerea în mișcare sau, după caz, în exercitarea acțiunii penale.

Impedimentele se referă : la temeiul de fapt al acțiunii penale, la temeiul de drept al acțiunii penale și la existența unor cauze care înlătură răspunderea juridică penală.

Cazurile la care ne referim sun următoarele:

- fapta nu există. Este prevăzut de art. 10 alin 1 lit a c.p.p. dacă fapta nu există în materialitatea sa nici un subiect de drept nu poate fi tras la răspundere juridică penală. Este un impediment referitor la temeiul de fapt al acțiunii penale. Când se constată inexistența faptei se dispune scoaterea de sub urmărire penală, respectiv se dispune achitarea inculpatului în faza de judecată.
- fapta nu este prevăzută de legea penală. (art. 10 alin 1 lit. b c.p.p.) . Fapta (acțiunea sau

inacțiunea) există în materialitatea sa dar nu constituie infracțiune deoarece nu este incriminată de legea penală.

În aceste condiții, în faza de urmărire penală se va dispune scoaterea de sub urmărire penală, dacă este învinuit în cauză sau clasarea dosarului dacă nu există învinuit în cauză. În faza de judecată, instanța va pronunța achitarea inculpatului.

- fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni (art. 10 alin 1 lit b c.p.p.).

Constatarea lipsei gradului de pericol social al unei infracțiuni se realizează prin raportarea la dispozițiile art. 18 c.p.

Nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni fapta care prin atingerea minimă adusă uneia din valorile apărute de lege și prin conținutul ei concret, fiind lipsită în mod vădit de importanță, nu necesită tragerea la răspundere juridică penală a infractorului.

Aprecierea asupra gradului de pericol social revine organului judiciar penal. În faza de urmărire penală procurorul va dispune scoaterea de sub urmărire penală iar în faza de judecată instanța va pronunța achitarea inculpatului, aplicându-se acestuia o sancțiune cu caracter administrativ.

- fapta nu a fost săvârșită de către învinuit sau de inculpat (art. 10 alin 1 lit. C c.p.p.). Fapta există în materialitatea sa, ea constituie infracțiune dar nu învinuitul sau inculpatul a săvârșit-o. Procurorul dispune în faza de

urmărire penală, scoaterea de sub urmărire iar în faza de judecată instanța pronunță achitarea inculpatului.

- faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii (art. 10 alin. 1, lit. "d" c.p.p.). inaptitudinea funcțională a acțiunii penale este evidentă. Dacă lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii nu se poate realiza, în integritatea sa, conținutul constitutiv și nici implicit nu se poate realiza nici conținutul juridic al infracțiunii. Fapta săvârșită nu este infracțiune, ea este doar o faptă prevăzută de legea penală.

În faza de urmărire se dispune scoaterea de sub urmărire penală iar în faza de judecată se pronunță achitarea.

- există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei . Este vorba de despre incidența uneia dintre cauzele menționate în art. 44 – 51 c.p. precum și de cauze speciale având același efect: ex. darea de mită prin constrângere – art. 255 alin 2 c.p.

Dacă există o cauză care înlătură caracterul penal al faptei se va dispune scoaterea de sub urmărirea penală (în faza de urmărire penală) respectiv se va pronunța achitarea (în faza de judecată).

- lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale (art. 10 alin 1 lit "f" c.p.p.).

Lipsa plângerii prealabile este prima cauză de inaptitudine funcțională a acțiunii penale, dintre cele menționate la această literă. Plângerea prealabilă este reglementată în dispozițiile art. 279 c.p.p. și art. 131 c.p.

Celelalte cauze se referă la autorizarea ori sesizarea organului competent (sesizarea organelor competente ale căilor ferate – art. 278 c.p.; sesizarea comandamentului – art. 337 c.p.; art. 335 c.p.; exprimarea dorinței guvernului străin – art- 171 alin "2" c.p.

Intervenirea unei asemenea cauze conduce la adoptarea soluției de încetare a urmăririi penale sau după caz, de încetare a procesului penal.

- a intervenit amnistia, prescripția ori decesul făptuitorului sau , după caz, radierea persoanei juridice atunci când are calitatea de făptuitor (art. 10 alin. 1 lit "g" c.p.p.).

Amnistia înlătură răspunderea penală pentru fapta săvârșită; prescripția înlătură răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii, cu excepția infracțiunilor contra păcii și omenirii (art. 119 c.p., art. 121 raportat la art. 124, ambele c.p.).

Decesul făptuitorului persoană fizică împiedică exercitarea acțiunii penale, aceasta fiind strict personală. La

fel, radierea persoanei juridice făptuitoare conduce la inexistența acesteia. În consecință acțiunea penală nu mai are împotriva cui să fie exercitată.

Soluțiile sunt: încetarea urmăririi penale dispusă de procuror, respectiv încetarea procesului penal pronunțată de instanța de judecată.

- a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală (art. 10 alin 1 lit. "h" c.p.p.).

Retragerea plângerii este reglementată în art. 131 alin 2 c.p.. ea are efect în raport cu toți făptuitorii. Împăcarea părților înlătură acțiunea penală și conduce la stingerea acțiunii civile.

Atât retragerea plângerii prealabile cât și împăcarea părților conduc la încetarea urmăririi penale, în faza de urmărire penală , respectiv la încetarea procesului penal în faza de judecată.

- s-a dispus înlocuirea răspunderii penale) art. 10 alin 1 lit. "i" c.p.p.).

Înlocuirea răspunderii penale se dispune de instanța de judecată și atrage aplicarea unei sancțiuni cu caracter administrativ, în anumite condiții legale.

- există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege (art. 10 alin. 1 lit. "i" c.p.p.).

Prin voința legiuitorului persoana care a săvârșit o infracțiune nu este pedepsită dacă, spre exemplu, denunță

autorității fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi luat la cunoștință despre infracțiune (art. 255 alin. 3 c.p.).

Dacă intervin impedimentele prevăzute de art. 10 alin 1 lit. "i" și lit . "i¹" c.p.p. instanța de judecată va pronunța încetarea procesului penal.

- există autoritatea de lucru judecat (art. 10 alin 1 lit. "j" c.p.p.).

Împiedicarea exercitării acțiunii penale produce efecte chiar dacă faptei definitiv judecate i s-ar da o altă încadrare juridică.

Autoritatea de lucru judecat presupune : identitatea de persoane și identitatea de obiect.

Soluțiile sunt: de încetare a urmăririi penale în faza de urmărire penală respectiv de încetare a procesului penal în faza de judecată.

Alin 2 al art. 10 c.p.p. prevede că în cazul prevăzut la lit. f, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior în condiții legale.

Art. 10 lit. a, b, c, și e c.p.p. se referă la impedimente privitoare la temeiul de fapt al acțiunii penale.

Art. 10 alin. 1 lit. b, d c.p.p. privesc impedimente referitoare la temeiul de drept al acțiunii penale.

Art. 10 alin. 1 lit. f - j c.p.p. se referă la cauze care înlătură răspunderea penală.

Într-o altă opinie, art. 10 alin. 1 lit. a - e c.p.p. se referă la cauze în care acțiunea penală este lipsită de temei, iar cazurile prevăzute de art. 10 alin. 1 lit. f - j c.p.p. reglementează cazuri în care acțiunea penală este lipsită de obiect.

C. EPUIZAREA (STINGEREA) ACȚIUNII PENALE

Când ajunge la momentul final, acțiunea penală se epuizează.

Acest moment final coincide cu data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal.

Stingerea acțiunii penale se poate realiza când se constată incidența uneia dintre cazurile menționate în art. 10 c.p.p. Soluția se adoptă în temeiul art. 11 c.p.p.

Astfel, în faza de urmărire penală procurorul dispune:

- clasarea, când nu există învinuit în cauză;
- scoaterea de sub urmărire penală, în cazurile prevăzute de art. 10 alin. 1 lit a – e c.p.p., când există învinuit sau inculpat în cauză;
- încetarea urmăririi penale, în cazurile prevăzute de art. 10 lit. f , h, i și j , când există învinuit sau inculpat în cauză.

În faza de judecată instanța pronunță:

- achitarea în cazurile prevăzute la art. 10 alin 1 lit. a – e c.p.p.;
- încetarea procesului penal în cazurile prevăzute de art. 10 lit f – j c.p.p.

3. SESIZAREA ALTOR ORGANE DECÂT CELE JUDICIARE

În cazurile prevăzute de art. 10 lit. b, d și e c.p.p., procurorul care dispune clasarea sau scoaterea de sub urmărire penală sau instanța de judecată care pronunță achitarea, dacă apreciază că fapta ar putea atrage măsuri ori sancțiuni altele decât cele prevăzute de legea penală, sesizează organul competent.

4. CONTINUAREA PROCESULUI PENAL

În caz de amnistie, prescripție sau de retragere a plângerii prealabile , precum și în cazul existenței unei cauze de nepedepsire , învinuitul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal.

Dacă se constată vreunul din cazurile prevăzute de art. 10 alin. 1 lit. a – e c.p.p., procurorul dispune scoaterea de sub urmărire penală, iar instanța de judecată pronunță achitarea. Dacă nu se constată vreunul din cazurile prevăzute de art. 10 alin 1 lit. a – e c.p.p., procurorul dispune încetarea urmăririi penale cu excepția cazului prevăzut în art. 10 alin 1 lit. i c.p.p., iar instanța de judecată pronunță încetarea procesului penal.

CAPITOLUL III. ACȚIUNEA CIVILĂ

Uneori săvârșirea unei infracțiuni generează nu numai rezultatul socialmente periculos ori o stare de pericol privitoare la relațiile sociale ocrotite prin incriminarea faptei dar și un prejudiciu, fie material , fie moral. Acest prejudiciu este cauzat în dauna unui subiect de drept, persoană fizică sau persoană juridică.

Izvorul acțiunii civile este același ca izvorul acțiunii penale și constă în infracțiunea săvârșită. Drept consecință, obiectul acțiunii civile care este exercitată în cadrul procesului penal îl reprezintă repararea integrală a prejudiciului generat prin activitatea infracțională.

Art. 14 alin 2 c.p.p. prevede: " acțiunea civilă poate fi alăturată acțiunii penale în cadrul procesului penal, prin constituirea persoanei vătămate ca parte civilă".

Pentru a fi exercitată în cadrul procesului penal, acțiunea civilă trebuie să îndeplinească anumite condiții:

- a) - infracțiunea săvârșită să fi generat uin prejudiciu material sau moral;
- b) - să existe un raport de cauzalitate între infracțiunea săvârșită și prejudiciul material sau moral generat;
- c) - prejudiciul trebuie să fie cert;
- d) - prejudiciul trebuie să nu fi fost reparat;

- e) - persoana vătămată prin infracțiune să își manifeste voința în sensul despăgubirii sale de către autorul sau ceilalți participanți la săvârșirea infracțiunii;

Să analizăm succint desigur, fiecare dintre condițiile menționate :

a) Pentru a fi exercitată acțiunea civilă în cadrul procesului penal, în mod firesc, natural, infracțiunea săvârșită trebuie să fi generat un prejudiciu, fie material fie moral.

Dacă nu a fost cauzat un prejudiciu acțiunea civilă nu se poate exercita. Desigur, infracțiunea comisă trebuie să fie o infracțiune de rezultat, aptă prin natura ei să genereze un prejudiciu. Infracțiunile formale, de pericol social, nu generează un prejudiciu și în consecință, în privința acestora nu se poate exercita o acțiune civilă.

b) Raportul de cauzalitate reprezintă relația, legătura între cauză (infracțiunea săvârșită) și efectul cauzei (prejudiciul generat).

Pentru a aborda în toată complexitatea ei problema raportului de cauzalitate dintre infracțiunea săvârșită și prejudiciul cauzat trebuie să analizăm criteriile propuse în dreptul pozitiv (obiectiv) pentru determinarea raportului de cauzalitate, în general, cu privire specială asupra răspunderii civile delictuale.

Astfel, pentru angajarea răspunderii unei persoane în general vorbind, nu este suficient să existe o faptă ilicită (infracțiunea privită sub aspect

civil, ca delict) și un prejudiciu fără nici o legătură între ele.

Din aceste considerente că este absolut necesar ca între infracțiune (faptă) și prejudiciu să existe un raport de cauzalitate, în sensul că acea faptă ilicită cauzatoare de prejudicii – infracțiunea (care este cauza) a provocat prejudiciul (efectul cauzei).

Probleme deosebite se ridică în situația în care efectul a fost precedat de o multitudine de acțiuni umane sau de alte împrejurări.

În aceste condiții, pentru a putea fi stabilit raportul de cauzalitate – în materia răspunderii civile delictuale - câteva premise trebuiesc să fie, în prealabil, precizate¹.

Astfel:

- * necesitatea de a stabili nu un raport de cauzalitate în general, ci raportul de cauzalitate specific dintre fapta ilicită, în speță infracțiunea și prejudiciu. Pentru analiza raportului de cauzalitate specific interesează pe primul plan faptele care au declanșat punerea în mișcare a acestor cauze, faptele care au favorizat desfășurarea nestingherită a cauzelor ori faptele care nu au împiedicat această desfășurare;
- * caracterul obiectiv al raportului de cauzalitate. Chiar dacă o acțiune implică o desfășurare unitară pe plan fizico – psihic, în privința

---

¹ C. Stănescu, C. Barsan – Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Editura Academiei RSR, București, 1981, pag. 166 și următoarele

raportului de cauzalitate nu interesează aspectele de ordin psihic, ele fac parte din condiția generală subiectivă și anume vinovăția;

- * la stabilirea raportului de cauzalitate se va ține seama pe lângă fapta ilicită socialmente periculoasă ca acțiune pozitivă și de fapta ilicită ca inacțiune respectiv de neindeplinirea anumitor obligații prevăzute de lege;
- * o anumită incidență asupra raportului de cauzalitate o reprezintă faptele umane și factorii exteriori. Factorii naturali sunt: vizibilitatea redusă, staționarea pe șosea a unei turme de oi care a favorizat o manevră greșită a unui autovehicol, etc. La săvârșirea faptei cu caracter infracțional se poate întâlni nu numai fapta ori contribuția autorului ci și faptele ori contribuțiile instigatorilor, complicilor, favorizatorilor sau tăinuitoților (când infracțiunea a fost săvârșită în participație penală);
- * un alt aspect oferit chiar de lege îl reprezintă cerința evaluării comportamentului uman;
- * nu în ultimul rând este de remarcat faptul că datorită varietății cazurilor de răspundere civilă delictuală, rezultă necesitatea ca însuși specificul categoriei cauzalității în acest domeniu să fie precizat în sensul că nu

întotdeauna raportul causal este un raport direct între faptă și prejudiciu¹.

Uneori raportul de cauzalitate dintre faptă și prejudiciu nu este imediat ci numai mediat, în sensul că prin acțiunea sau inacțiunea socialmente periculoasă s-a creat posibilitatea ca anumiți factori (umani sau naturali) să acționeze și să producă în mod direct prejudiciul.

Toate premisele menționate exemplificativ mai sus, demonstrează complexitatea și specificitatea pe care le prezintă raportul de cauzalitate ca element obiectiv al răspunderii civile delictuale.

Pentru determinarea concretă a raportului de cauzalitate s-au propus trei criterii îmbrățișate de literatura juridică occidentală².

* Sistemul echivalenței condițiilor numită și teoria condiției *sine qua non*.

Această teorie consideră că, în ipoteza în care nu se poate stabili cu precizie cauza prejudiciului, se atribuie valoarea egală tuturor faptelor care au precedat acel prejudiciu.

Deci, se acordă valoare egală din punct de vedere causal fiecărei condiții, în lipsa căreia prejudiciul nu s-ar fi produs.

Sistemul echivalenței condițiilor are meritul de a aface o primă delimitare între faptele care au incidență cu

---

¹ A se vedea : C. Statescu, C. Barsan, Opere citate, apg. 169; Dumitru Radu, Drept civil. Teoria generala a obligatiilor, Iasi, pag. 37 – 38

² M. Eliescu, Raspunderea civila delictuala, Ed. Academica a RSR, Bucuresti, 1972, pag. 115-120

prejudiciul și faptele care sunt indiferente pentru producerea acestuia.

Acordând valori egale tuturor condițiilor, fără luarea în considerare a unei ierarhizări ori gradări, în funcție de rolul și eficiența lor, se ajunge la includerea în sfera cauzală a unor condiții necauzale, a unor simple condiții prilej.

Astfel, pe plan practic acesta poate duce la extinderea excesivă a cercului persoanelor care urmează a răspunde.

" Iată un exemplu edificator¹: un paznic surprinde o persoană pe câmp în vreme ce fura din recoltă; la amenințarea verbală a paznicului, persoana respectivă fuge, sare peste un gard, se împiedică și își fracturează un picior, internată imediat în spital este supusă unui tratament medical defectuos și decedează ca urmare a unei infecții".

Pe baza teoriei echivalenței condițiilor în câmpul cauzal, ar trebui reținută nu numai fapta medicului ci și fapta paznicului. Dacă fapta acestuia din urmă ar fi lipsit, întregul lanț cauzal – fractură, tratament defectuos, infecție- nu s-ar fi declanșat.

În realitate fapta paznicului – amenințarea exclusiv verbală - a avut doar rolul de condiție prilej.

*Un al doilea sistem îl reprezintă sistemul cauzei proxime.

Conform acestui sistem, câmpul cauzal se restrânge, reținându-se drept cauză ultima faptă, cea care este imediat anterioară efectului. Se consideră că, dacă nu ar fi existat cauza proximă (ultima cauză) celelalte cauze (fapte) nu ar fi devenit eficiente.

---

¹ C. Stătescu, C. Barsan, Opere citate, pag. 169

Sistemul cauzei proxime este criticat deoarece tinde să transforme raportul de cauzalitate, dintr-un raport obiectiv, într-un raport subiectiv, prin introducerea criteriului previzibilității.

Acest sistem pornește de la premisa unui singur tip de cauzalitate – cauzalitatea mecanică, liniară – cu aplicații generale.

În realitate este greu de aplicat cauzalitatea mecanică, la fenomenele vieții sociale – inclusiv cele legate de săvârșirea infracțiunilor – care sunt caracterizate de relații neliniare mijlocite dintre cauză și efect.

Din punct de vedere practic sistemul cauzei proxime, duce la o restrângere arbitrară a cercului persoanelor ce ar putea fi trase la răspundere pentru producerea unui prejudiciu. Un exemplu edificator: un conducător auto angajat al unei unități accidentează o persoană. Dusă la spital victima decedează din cauza neaplicării tratamentului medical corespunzător.

Prin aplicarea sistemului cauzei proxime singurul responsabil ar trebui să fie medicul, fapta sa - neacordarea îngrijirii medicale - fiind cauza proximă a decesului, iar conducătorul auto ar urma să fie exonerat de răspundere civilă.

Fără îndoială este o soluție inadmisibilă, nu numai datorită incorectei stabiliri a raportului de cauzalitate dar și din punct de vedere al aprecierii morale a faptelor.

*Al treilea sistem este considerat a fi sistemul cauzei adecvate (tipice)

Potrivit acestui sistem în determinarea raportului de cauzalitate urmează a fi reținute numai acele fapte care întrunesc calitatea de condiție sine qua non, care îi sunt adecvate, adică susceptibile de a produce efectul respectiv¹.

Sistemul cauzei adecvate introduce în aprecierea raportului causal elementul subiectiv al cunoașterii acestui raport, se consideră a fi raport causal numai acel raport care poate fi prevăzut.

Premisa este evident greșită ² ea fiind contrazisă de realitate. "Raportul causal este un raport obiectiv care există indiferent dacă subiectul este sau nu conștient de acesta"³

Problema previzibilității constituie un aspect de imputabilitate a faptei și nu unul de cauzalitate.

Această teorie nu este nici ea de natura – decât în mod parțial- să rezolve problema stabilirii raportului de cauzalitate. Este posibil ca prin intersectarea unor evenimente naturale ori fapte umane, raporturile de cauzalitate să capete caractere atipice (netipice).

c).Prejudiciul trebuie să fie cert.

Prejudiciul reprezintă un element esențial al răspunderii civile delictuale și constă în efectul negativ suferit de o anumită persoană, ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni (a unei fapte ilicite, în general) de către o altă persoană.

Constituie prejudicii, de exemplu : vătămarea sănătății unei persoane care are drept urmare reducerea sau

---

¹ C. Stătescu, C. Barsan, Opere citate, pag. 170

² C. Stătescu, C. Barsan, Opere citate, pag. 170

³ Ibidem

pierderea capacității sale de muncă; sustragerea de valori; distrugerea sau deteriorarea unor bunuri; decesul susținătorului legal al unei persoane, în urma unui accident, cu toate consecințele patrimoniale care decurg pentru urmașii decedatului și multe asemenea cazuri.

Problema care s-a pus în practica judiciară și în literatura juridică de specialitate a fost aceea de a se ști dacă se iau în considerare, ca prejudicii, numai rezultatele încălcării, prin fapta ilicită, a unor drepturi subiective sau dacă nu este cazul de a se reține răspunderea făptuitorului și pentru pagubele rezultate din încălcarea unor simple interese ale persoanei vătămate, aceste interese nealcătuind conținutul unui drept subiectiv.

Astfel vor trebui acordate despăgubiri ori de câte ori prejudiciul constituie rezultatul încălcării unui drept subiectiv, spre exemplu: a unui drept real, a unui drept de creanță, a unui drept de întreținere, ș.a.¹

Problema se pune diferit în situația în care o anumită persoană presta întreținere unei alte persoane, fără însă a avea o astfel de obligație legală, având deci calitatea de simplu susținător de fapt care nu ar fi putut în nici un caz, să fie obligat să acorde această întreținere. Întrebarea, care firesc se ridică este următoarea: vor putea – persoanele care au beneficiat de întreținere – să pretindă despăgubiri de la autorul accidentului care a provocat decesul persoanei fizice ce presta întreținerea ?

Persoanele întreținute nu aveau nici un drept subiectiv legal privitor la întreținere dar ele aveau anumite

---

¹ C. Stătescu, C. Barsan, Opere citate, pag. 135

interese rezultate dintr-o situație de fapt, interese care au fost vătămăte prin infracțiunea săvârșită.

În jurisprudență s-a admis obligarea autorului prejudiciului la repararea daunei și în aceste situații în care pierderea suferită era consecința încălcării nu unui drept subiectiv civil ci doar a unui simplu interes. Aceste soluții au fost apreciate favorabil și în doctrina de specialitate¹.

S-a decis, spre exemplu, în practica judiciară să se acorde despăgubiri concubinei și copilului acesteia dacă, în fapt, au fost întreținuți de victimă².

Într-o altă speță s-a decis plata de despăgubiri pentru pierderea întreținerii pe care victima accidentului o presta în fapt, fără a avea vreo obligație legală, copiilor soțului său care erau proveniți dintr-o altă căsătorie a acestui soț³.

Pentru a putea fi reținută situația reparării prejudiciilor cauzate prin vătămarea simplelor interese este necesar ca prestarea întreținerii, în fapt, să fi avut un anumit caracter de stabilitate. Aceasta înseamnă că: "cel ce presta întreținerea, în fapt, își asumase un adevărat angajament juridic în acest sens⁴.

Este necesar să facem precizarea că lezarea unui simplu interers nu dă dreptul la despăgubire dacă este vorba

---

¹ M. Eliescu, Opere citate, pag. 101

² Tribunalul mun. Bucuresti, Secția a-II-a penala, Decizia nr. 593/1974, inRevista Romana de Drept nr. 10/1974, pag. 74 (cu nota de Octavian Radulescu si Corneliu Barsan)

³ Tribunalul Suprem, Colegiul Penal, Decizia nr. 39/1963 în Justitia Noua, nr. 4/1964, pag. 178

⁴ C. Stasescu, C. Barsan, Opere citate, pag. 136

de vătămarea unui interes ilicit sau a unui interes contrar normelor de conviețuire socială.

Condițiile de existență a prejudiciului cauzat prin săvârșirea unei infracțiuni (în general, a unei fapte ilicite) sunt următoarele¹:

- prejudiciul trebuie să fie cert, adică să se fi produs și să poată fi dovedit; cu toate acestea se acordă dezdăunare și în cazul în care victima a pierdut o șansă;
- prejudiciul trebuie să fie determinat, adică să poată fi apreciat sub aspect material, pecuniar;
- prejudiciul trebuie să fie actual. Privitor la această condiție, în jurisprudență s-a admis uneori, acordarea despăgubirii și pentru un prejudiciu viitor, dacă acesta este cert, inevitabil și determinabil (generic determinat);
- prejudiciul trebuie să fie direct, adică să fie consecința directă a faptului generator.

Ca un aspect de drept comparat, în doctrina și jurisprudența franceză s-a admis și prejudiciul indirect – "prin ricoșeu"- când reparația nu este cerută de persoana ce a suferit paguba, ci de altcineva².

d).Prejudiciul trebuie să nu fi fost reparat.

---

¹ P.M.Cosmovici, Drept Civil. Drepturi reale. Obligatii. Legislatie, Editura ALL; Bucuresti, 1994, pag. 175

² V. S. Curpăn, Răspunderea civilă delictuală a comitenților pentru faptele prepușilor, Bacau, 1999

Dacă prejudiciul a fost recuperat integral acțiunea civilă nu mai poate fi exercitată deoarece făptuitorul sau faptuitorii nu mai pot fi trași la răspundere juridică civilă delictuală.

De principiu, făptuitorii sunt cei care trebuie să acopere prejudiciul generat prin activitatea infracțională (autor, coautori, instigatori, complici ori tăinuitori, favorizatori).

Prejudiciul poate fi însă acoperit și de un alt subiect de drept, cum ar fi o societate de asigurări.

Dacă prejudiciul a fost doar parțial recuperat, acțiunea civilă va avea ca obiect tragerea la răspundere civilă pentru diferența de prejudiciu nerecuperată.

Nimic nu se opune ca un terț subiect de drept să acopere prejudiciul generat de inculpat, fie parțial fie total.

În aceste condiții partea vătămată constituită parte civilă în procesul penal va putea solicita diferența de prejudiciu, dacă acoperirea a fost parțială.

Dacă terțul a reparat integral prejudiciul acțiunea civilă rămâne fără obiect. În acest caz terța persoană are aptitudinea de a se subroga în drepturile părții civile (a victimei) putând solicita despăgubirea integrală de la autorul prejudiciului.

e). Existența manifestării de voință din partea persoanei vătămate material sau moral prin infracțiune în sensul despăgubirii sale de către autorul sau de ceilalți participanți la săvârșirea infracțiunii.

Manifestarea de voință a persoanei vătămate se realizează prin constituirea de parte civilă în cadrul

procesului penal sau în momentul în care acțiunea civilă este pornită și se exercită din oficiu, potrivit dispozițiilor art. 17 c.p.p.

Aceste chestiuni au fost tratate în partea I a lucrării de față, capitolul III, § 3. În consecință nu vom reveni asupra lor.

1. ELEMENTELE ACȚIUNII CIVILE EXERCITATĂ ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

A. OBIECTUL ACȚIUNII CIVILE

Art. 14 alin.1 c.p.p. prevede : " Acțiunea civilă are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, precum și a părții responsabile civilmente".

Ce reprezintă tragerea la răspundere juridică civilă a subiecților menționați de textul legal?

Tragerea la răspundere juridică civilă presupune obligarea inculpatului și eventual a părții responsabile civilmente, la repararea prejudiciului generat prin activitatea infracțională.

Acoperirea pagubei pricinuite prin infracțiune se face potrivit legii civile, astfel:

- în natură: prin restituirea lucrului, prin restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii și prin desființarea totală sau parțială a unui înscris. De asemenea,

- repararea pagubei în natură se poate realiza prin orice alt mijloc de reparare;
- prin plata unei despăgubiri bănești dacă repararea pagubei în natură nu este cu putință.

Chestiunile referitoare la repararea pagubei și analiza sintetică a răspunderii civile delictuale au format obiectul preocupărilor noastre anterioare ¹.

În prezenta lucrare vom puncta câteva chestiuni legate de obiectul acțiunii civile, mai concret, probleme în legătură cu modalitățile de reparare a pagubei.

O precizare credem că se impune cu necesitate: repararea pagubei în natură constituie regula.

Aceasta înseamnă că dacă repararea pagubei în natură nu este posibilă, prejudiciul va fi acoperit prin echivalent (despăgubiri bănești).

Prejudiciul generat prin activitatea infracțională (fapta ilicită ce constituie și infracțiune și delict civil) cuprinde atât prejudiciul efectiv creat (damnum emergens) cât și beneficiul sau câștigul nerealizat (lucrum cessans).

Beneficiul sau profitul nerealizat trebuie să se afle în directă corelație cu activitatea infracțională.

În jurisprudența recentă a instanței noastre supreme s-a stabilit că instanțele de judecată, la solicitarea părții civile, trebuie să procedeze la actualizarea cuantumului despăgubirilor, ținând seama de coeficientul de inflație la

---

¹ Vasile Sorin Curpăn, cu participarea Mihaela Curpăn, Drept Civil, Drepturi Reale, Obligații, Contracte Speciale. Succesiuni. Sinteze, Bacău, Editia I -2006, Editia a II-a - 2007

data pronunțării sentinței penale în raport cu data când a fost generat prejudiciul prin activitatea cu caracter infracțional¹.

În literatura de specialitate mai ales au apărut opinii controversate în legătură cu posibilitatea acordării despăgubirilor morale. Majoritatea covârșitoare a doctrinarilor români au susținut teza acordării despăgubirilor morale pentru prejudiciile generate prin fapte ilicite, inclusiv infracțiuni, care aduc atingere personalității umane.

Această tendință s-a manifestat pregnant după evenimentele din Decembrie 1989 și până la modificarea Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003 (Monitorul Oficial nr. 468/01.07.2003), modificată în ceea ce privește intrarea în vigoare a anumitor dispoziții prin OUG. Nr. 66/2003 (Monitorul Oficial nr. 502/11.07.2003).

În perioada 1990 – 2003 jurisprudența s-a manifestat fără rezerve în sensul acordării de despăgubiri cu caracter moral pentru atingerea adusă drepturilor subiective civile cu caracter personal – nepatrimonial, privitoare la: existența și integritatea fizică și morală a persoanei, privitoare la identificarea și individualizarea subiectelor de drept și cu privire la creația intelectuală a persoanei.

În perioada regimului socialist totalitar a existat celebra decizie nr. 6/1952 a fostului Tribunal Suprem care statua asupra imposibilității acordării unei despăgubiri civile pentru prejudicii de ordin moral.

De altfel, Decretul nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și la persoanele juridice, prevedea în dispozițiile art.

---

¹ Curtea Supremă de Justiție, Secția Penală, decizia nr. 826/03.04.1997

54 și art. 55 obligația autorului faptei ilicite (inclusiv infracțiune) de a plăti o amendă către stat, cu caracter de "pedeapsă civilă".

Până la apariția Legii nr. 281/2003 este de menționat intrarea în vigoare a OUG nr. 53/2000 pentru unele măsuri privind soluționarea cererilor referitoare la acordarea de despăgubiri pentru daunele morale (Monitorul Oficial nr. 227/23.05.2000).

Acest act normativ prevede posibilitatea acțiunii în judecată civilă, în vederea acordării de despăgubiri civile cu caracter moral, de către subiectele de drept care se consideră prejudiciate prin atingerea adusă unui drept subiectiv civil cu caracter personal – nepatrimonial.

Alin 5 al art. 14 c.p.p. – introdus prin Legea nr. 281/2003, art. I pct. 8- prevede că : "acțiunea civilă poate avea ca obiect și tragerea la răspundere civilă pentru repararea daunelor morale, - potrivit legii civile".

La data intrării în vigoare a respectivului alineat jurisprudența consacrase deja acordarea daunelor morale în cazul încălcării unui drept subiectiv civil cu caracter personal – nepatrimonial.

"Complinirea " legislativă are însă menirea de a spulbera orice urmă de îndoială în privința acordării despăgubirilor morale.

B. SUBIECȚII ACȚIUNII CIVILE

Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal dispune de: un subiect activ și de un subiect pasiv.

Subiectul activ este persoana fizică sau persoana juridică care a suferit prejudiciul material sau moral.

Subiectul pasiv este inculpatul și uneori, partea responsabilă civilmente.

Dacă una dintre părțile acțiunii civile decedează în acea cauză penală urmează a fi introduși moștenitorii respectivei persoane fizice.

Dacă una dintre părți este o persoană juridică, iar aceasta este supusă reorganizării, în cauza penală vor fi introduși succesorii în drepturi.

Dacă persoana juridică, subiect al acțiunii civile în procesul penal, e supusă desființării sau dizolvării, urmează a fi introduși în cauză lichidatorii.

Succesorii unei părți civile dintr-un proces penal pot exercita acțiunea civilă în nume și în drept propriu, dacă infracțiunea a generat decesul părții civile și respectiv în temeiul dreptului de succesiune, dacă decesul părții civile nu a fost urmarea activității cu caracter infracțional.

2. PARTICULARITĂȚILE SAU TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE ALE ACȚIUNII CIVILE

Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal prezintă o serie de trăsături caracteristice, denumite și particularități.

Doctrina de specialitate recunoaște următoarele trăsături caracteristice ale acțiunii civile promovată și exercitată în cadrul procesului penal:

* Acțiunea civilă este disponibilă.

Disponibilitatea acțiunii civile rezultă din dreptul recunoscut persoanei vătămate prin infracțiune și care a suferit un prejudiciu material sau moral, de a promova și de a exercita acțiunea civilă în procesul penal și totodată din dreptul părții civile de a renunța la despăgubirile solicitate.

* Acțiunea civilă este o acțiune accesorie în procesul penal.

Desigur, acțiunea civilă este accesorie acțiunii penale, aceasta din urmă reprezentând, cum este și firesc, acțiunea principală.

Accesoriul urmează soarta principalului, adagiul fiind concretizat în faptul că soluțiile date în acțiunile civile sunt dependente desfășurării acțiunii penale și mai ales modului în care se soluționează acțiunea penală.

* Acțiunea civilă este o acțiune divizibilă. Ea poate fi exercitată împotriva inculpatului dar și împotriva părții responsabile civilmente (părinți, institutori și artizani, comitenți, persoanele menționate în dispozițiile Legii nr. 22/1969).

3. DESFĂȘURAREA ACȚIUNII CIVILE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

A. CHESTIUNEA DREPTULUI DE OPȚIUNE

Dacă prin activitatea infracțională desfășurată a fost generat un prejudiciu material sau moral, persoana prejudiciată are un drept de opțiune în privința exercitării acțiunii civile, fie la instanța penală, fie la instanța civilă.

Pentru a exista dreptul la opțiune este necesar să fie pornit procesul penal pentru infracțiunea săvârșită.

Dacă persoana prejudiciată se constituie parte civilă în procesul penal, în temeiul principiului disponibilității acțiunii civile, ea a exercitat dreptul de opțiune. În consecință, partea civilă din procesul penal nu mai are posibilitatea de a se adresa instanței civile, promovând o acțiune civilă separată, având ca obiect pretenții rezultate din săvârșirea infracțiunii.

Se recunoaște subiectului de drept prejudiciat prerogativa alegerii instanței în vederea obținerii reparației prejudiciului generat. Dacă instanța a fost aleasă persoana prejudiciată (în speță partea civilă din procesul penal) nu mai are posibilitatea să deschidă, să promoveze acțiune la o altă instanță (respectiv la instanța civilă).

Acesta este principiul care generează și asigură materializarea dreptului de opțiune al persoanei prejudiciate printr-o infracțiune.

Firească, principiul admite și excepții sau derogări, limitativ prevăzute de textele legale. Astfel:

- * Art. 19 alin. 3 c.p.p. prevede că " poate să pornească acțiune în fața instanței civile persoana vătămată care s-a constituit parte civilă sau pentru care s-a pornit din oficiu acțiunea civilă din procesul penal, dar acesta a

fost suspendat. În caz de reluare a procesului penal, acțiunea introdusă la instanța civilă se suspendă";

- * Când s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale, se poate exercita acțiunea civilă în fața instanței de judecată civile, întrucât soluția procurorului nu dispune de autoritate de lucru judecat;
- * Art. 20 alin 1 c.p.p. care prevede " persoana vătămată constituită parte civilă în procesul penal poate să pornească acțiune în fața instanței civile, dacă instanța penală, prin hotărârea rămasă definitivă, a lăsat nesoluționată acțiunea civilă";
- * Art. 20 alin 2 c.p.p. prevede o situație specială : " în cazurile în care acțiunea civilă a fost exercitată din oficiu, dacă se constată din probe noi că paguba și daunele morale nu au fost integral reparate, diferența poate fi cerută pe calea unei acțiuni la instanța civilă";
- * Art. 20 alin 3 c.p.p. prevede o altă ipoteză: "... persoana vătămată se poate adresa cu acțiune la instanța civilă pentru repararea pagubelor materiale și a daunelor morale care s-au născut ori s-au descoperit după pronunțarea hotărârii penale de prima instanță".

Ultimele două cazuri apar ca fiind situații speciale în care acțiunea civilă deși a fost exercitată în procesul penal poate fi, în continuare, promovată și exercitată și în fața

instanței de judecată civile, în vederea reparării integrale a pagubei generate prin activitatea infracțională.

B. PORNIREA ACȚIUNII CIVILE

Pornirea acțiunii civile în cadrul procesului penal se realizează prin constituirea de parte civilă (art. 15 alin. 1 c.p.p.).

Se poate constitui parte civilă orice subiect de drept (persoană fizică sau juridică) care a suferit un prejudiciu material sau moral prin infracțiunea săvârșită.

Art. 17 c.p.p. menționează cazurile în care acțiunea civilă se exercită din oficiu în cadrul procesului penal.

În legătură cu constituirea de parte civilă și cu analiza cazurilor prevăzute de art. 17 c.p.p. am făcut referiri cu ocazia analizei capitoului III, § 3. În consecință nu vom reveni asupra acestor chestiuni.

C. EXERCITAREA ACȚIUNII CIVILE

Acțiunea civilă se exercită de partea civilă, în procesul penal, în fața organelor judiciare penale.

Exercitarea acțiunii civile are ca scop tragerea la răspundere civilă a inculpatului și eventual a părții responsabile civilmente.

În cadrul exercitării acțiunii civile, partea civilă trebuie să producă dovada existenței prejudiciului și a cuantumului despăgubirilor civile materiale pretinse (numai în ipoteza solicitării daunelor materiale). Pentru

despăgubirile cu caracter moral partea civilă nu este obligată să producă dovada cuantumului daunelor morale solicitate.

Art. 18 alin. 1 c.p.p. prevede aptitudinea procurorului de a susține acțiunea civilă în fața instanței de judecată penale.

Procurorul nu are obligație în acest sens, activitatea de susținere potențială a acțiunii, sau a acțiunilor civile din cadrul procesului penal fiind, de principiu, facultativă.

Alin 2 al articolului precizat instituie obligația procurorului, dacă participă la judecată, de a susține interesele civile ale persoanelor fizice fără capacitate de exercițiu sau ale persoanelor fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă. Aceasta chiar în condițiile în care categoriile de persoane fizice nominalizate nu sunt constituite părți civile.

La rândul ei, instanța de judecată penală este obligată să se pronunțe din oficiu asupra reparării pagubei materiale și asupra despăgubirilor morale, deși persoana vătămată nu este constituită parte civilă (art. 17 alin 3 c.p.p.).

4. SOLUȚIONAREA ACȚIUNII CIVILE. RAPORTUL EXISTENT ÎNTRE ACȚIUNEA PENALĂ ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ

Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal se stinge prin soluția adoptată de instanța de judecată cu privire la pretențiile afirmate de partea civilă în contradictoriu cu inculpatul și, eventual, cu partea responsabilă civilmente.

Stingerea sau epuizarea acțiunii civile are loc prin admiterea pretențiilor, prin admiterea în parte a despăgubirilor solicitate de partea civilă sau prin respingerea pretențiilor afirmate.

Dacă sunt incidente cazurile prevăzute de art. 10 lit.a și lit. c c.p.p. când fapta nu există sau când deși există în materialitatea sa, fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau de inculpat, nu pot fi acordate despăgubiri civile de către instanța de judecată penală (art. 346 alin 3 c.p.p.). În aceste cazuri instanța civilă nu poate fi sesizată cu o acțiune civilă în despăgubiri.

Instanța de judecată civilă poate fi sesizată cu soluționarea acțiunii civile în cazurile prevăzute de art. 10 lit.b, d, e, f, g c.p.p.,dacă în faza de urmărire penală s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale.

În faza de judecată, instanța penală se pronunță prin sentință penală de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal și asupra acțiunii civile.

Instanța de judecata poate acorda despăgubiri civile în cazurile de încetare a procesului penal prevăzute de art. 10 lit. g, i, i¹, c.p.p.

Dacă este incident art. 10 alin .1 lit. b c.p.p., art. 10 alin .1 lit. d c.p.p sau art. 10 alin .1 lit. e c.p.p instanța de

judecată penală poate obliga la repararea pagubei materiale și a daunelor morale, potrivit legii civile (art. 346 alin 2 c.p.p.).

Art. 346 alin 4 c.p.p. menționează cazurile în care instanța de judecată penală nu soluționează acțiunea civilă : în caz de achitare pentru cazul prevăzut de art. 10 alin 1 lit. b c.p.p. ori în caz de încetare a procesului penal pentru cazurile prevăzute de art. 10 alin. 1 lit. f și j c.p.p.

De asemenea, instanța de judecată penală nu soluționează acțiunea civilă în cazul prevăzut de art. 10 alin.1 lit h, teza I c.p.p. (retragerea plângerii prealabile).

Art. 347 c.p.p. prevede posibilitatea instanței de judecată penale de a disjunge acțiunea civilă și de a amâna judecarea acesteia la un nou termen de judecată, într-o altă ședință dacă rezolvarea pretențiilor civile ar provoca întârzierea soluționării acțiunii penale.

Conform dispozițiilor art. 348 c.p.p. instanța de judecată penală se pronunță din oficiu asupra reparării pagubelor materiale și a acoperirii daunelor morale, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, în situațiile prevăzute de art. 17 dinc.p.p.

Instanța de judecată penală se pronunță din oficiu, în celelalte cazuri numai cu privire la restituirea lucrului, desființarea totală sau parțială a unui înscris și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii.

Art. 476 c.p.p. prevede că în cazul infracțiunilor flagrante, dacă soluționarea acțiunii civile ar conduce la amânarea cauzei, instanța de judecată rezervă soluționarea

acțiunii civile pe calea unei acțiuni separate, care este scutită de plata taxelor de timbru.

Cu privire la raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă, legiuitorul a prevăzut în art. 19 și art. 22 c.p.p. câteva reguli importante.

Art. 19 alin 2 c.p.p. prevede că în cazul în care subiectul de drept prejudiciat material sau moral a introdus acțiunea civilă în despăgubiri la instanța de judecată civilă, judecata în fața instanței civile se suspendă până la rezolvarea definitivă a cauzei penale.

Art. 22 alin 1 c.p.p. prevede autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă.

Este vorba, desigur, de ipoteza judecării separate a celor două acțiuni în justiție : acțiunea penală judecată de instanța penală, iar acțiunea civilă judecată de instanța civilă.

În acest caz hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia.

Art. 22 alin 2 c.p.p. prevede că hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă nu are autoritate de lucru judecat în fața organului de urmărire penală și a instanței penale, cu privire la existența faptei penale, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia.

CONCLUZII

Partea a II-a a prezentei lucrări constituie o monografie distinctă dedicată analizei " acțiunilor în procesul penal român". Redactarea ei a pornit de la ideea corelării instituției participanților în procesul penal român cu instituția acțiunilor în procesul penal român pentru a putea surprinde activitatea participanților și în special a părților în procesul penal, atât din punct de vedere static (partea I) cât și sub aspect dinamic (fapt concretizat în partea a II-a).

Din acest punct de vedere cele două părți prezintă o continuitate organică.

În această scurtă monografie au fost creionate câteva aspecte cu caracter general referitoare la acțiunea în justiție.

Ulterior au fost analizate succint acțiunea penală și acțiunea civilă.

Desigur, analiza realizată de noi este sumară dar ea se întemeiază pe concepțiile și teoriile afirmate în doctrina juridică procesual – penală publicată în România.

ÎNCHEIERE

În cuprinsul acestui volum se regădesc două scurte monografii : prima parte este dedicată participanților în procesul penal român, a doua monografie are ca temă acțiunile în procesul penal român.

Cele două monografii alcătuiesc părțile prezentului volum. La redactarea lor a fost avută în vedere doctrina de specialitate elaborată de profesorii de drept procesual penal precum și doctrina elaborată de profesorii de drept civil și drept procesual civil.

Reușita demersului nostru rămâne, bineînțeles, la aprecierea cititorilor. Cartea a apărut pentru a omagia profesorii de Drept procesual penal, Drept penal și Drept procesual civil care mi-au îndrumat pașii în anii studenției petrecuți în capitala Moldovei, la Iași.

Vom păstra o vie amintire tuturor dar mai ales regretaților profesori Octavian Loghin (Drept penal – partea specială) și Dumitru Radu (Drept civil – drepturi reale și obligații și Drept procesual civil).

SUPLIMENT

Acest volum cuprinde două monografii în care sunt analizate instituții proprii Dreptului procesual penal.

Rugăm eventualii lectori să privească cu înțelegere și înțelegere posibilele inadvertențe ce pot fi regăsite în cuprinsul volumului.

Tehnica de redactare adoptată de autor a fost extrem de simplă; noi nu am analizat în mod exhaustiv instituțiile supuse cercetării. Ne-am mărginit la punctarea chestiunilor apreciate ca fiind esențiale, în acord cu doctrina elaborată de valoroșii profesori proceduriști – penaliști din țara noastră.

După cum juriștii cunosc, în materia Dreptului procesual penal doctrina este extrem de bogată.

Și noi am apelat la "izvorul" de cunoștințe înmagazinat de celebrele tratate și cursuri universitare publicate de autorii de specialitate.

Merită această lucrare să fie lecturată?

Răspunsul nu poate să fie decât relativ. Dacă prezentul volum îl veți privi prin perspectiva valoroaselor lucrări apărute în materia Dreptului procesual penal, desigur că îndoiala persistă.

Credem însă că **juriștii practicieni și studenții Facultăților de Drept** pot lectura volumul fără a fi în vreun fel "prejudiciați". Esențial este ca prezenta lucrare să stârnească măcar curiozitatea și să nu fie acoperită de eterna și pasiva indiferență.

Desigur, așteptăm cu interes eventualele sugestii, observații și critici în vederea elaborării unei noi ediții.

Prezentul volum constituie o tentativă de incursiune pe tărâmul DREPTULUI PROCESUAL PENAL, concretizată prin cele două monografii care îl compun: Participanții în procesul penal român & Acțiunile în procesul penal român.

CUPRINS

Partea I. Participanții în procesul penal

român.

<i>Cuvânt introductiv.....</i>	<i>pag. 3</i>
<i>Cap. I. Chestiuni preliminare.....</i>	<i>pag. 5</i>
<i>Cap. II. Organele judiciare penale.....</i>	<i>pag. 9</i>
<i>Cap. III. Părțile în procesul penal.....</i>	<i>pag. 54</i>
<i>Concluzii.....</i>	<i>pag. 87</i>

Partea a II-a. Acțiunile în procesul penal

român.

<i>Cuvânt introductiv.....</i>	<i>pag. 89</i>
<i>Cap. I. Acțiunea în justiție.</i>	
<i>Aspecte generale.....</i>	<i>pag. 91</i>
<i>Cap. II. Acțiunea penală.....</i>	<i>pag. 96</i>
<i>Cap. III. Acțiunea civilă.....</i>	<i>pag. 112</i>
<i>Concluzii.....</i>	<i>pag. 137</i>
<i>Încheiere.....</i>	<i>pag. 139</i>

Supliment.....pag. 140